DİSK

Aylık Kültür
ve Siyaset Dergisi
8
Ocak 1974

AYDINLIK
DOLU
YARINLAR
DİLEĞİYLE
YENİ
YILINIZI
KUTLARIZ

III. beş yıllık kalkınma planında sosyal düşünce
Prof. Dr. Cahit Talas

Sömürünün yeni şekli: Enflasyon
Aslan Başer Kafaoğlu

İNÖNÜ'YÜ KAYBETTİK

Milli Mücadele Kahramanı, Atatürk'ün silâh arkadaşı İsmet İnönü'yü 25 Aralık 1973'te 89 yaşında kaybettik.

Büyük bir devlet adamı olan İnönü'nün ölümü yurt içinde ve yurt dışında büyük üzüntü yaratmıştır.

Bu münasebetle DISK Genel Başkanı Kemal Türkler ve Genel Sekreter Kemal Sülker sayın Mevhibe İnönü'ye şu telgraf mesajını göndermiştir.

«Cumhuriyetimizin doğuşunda, gelişmesinde, sendikaların kurulmasında, güçlenmesinde, çok partili hayata geçilmesinde ve yerleşmesinde unutulmaz hizmetleri tarihe malolan büyük asker, başarılı diplomat ve şefkatli bir yürek taşıyan yüce İsmet İnönü'nün hayata gözlerini yumması hepimizi derin kederler içinde bırakmıştır. Tek tesellimiz her ilkesinde büyük izleri olan Atatürk devrimlerine sahip çıkan Türk milletinin mesafeler almasında değerli eşinizin unutulmaz katkılarını bilmemizdir.

Sizlere taziyelerimizi saygılarımızla sunarız.

Türk milleti varolsun.

KEMAL TÜRKLER
DİSK GENEL BAŞKANI

KEMAL SÜLKER
DİSK GENEL SEKRETERİ

DİSK

Aylık Siyaset ve Kültür Dergisi

Sayı : 8
Ocak 1974

Sahibi : Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına, Genel Başkan Kemal Türkler

Yazı İşleri Müdürü : Kemal Sülker

Yönetim Yeri : DİSK Barbaros Bulvarı, Uluğ Han No. 64/4 Beşiktaş İstanbul
Tel : 48 40 99

Kapak Düzeni : Sait Maden

Dizgi-Baskı: Murat Matbaası
Klişeler : Şehir Klişe

Parayla Satılmaz

SUNUŞ

YENİ YILA DAHA GÜÇLÜ OLARAK GİRİYORUZ

Bu sayımızla 1973 ün 7 sayısını geride bırakıyor ve 1974 ün ilk sayısını DİSK'in 8. sayısı olarak sunuyoruz. Gittikçe artan istekler nedeniyle DİSK'i 10.000 adet basıyor, çeşitli köy, kasaba ve, şehirlerin ve başkentin ve de Almanya, İsviçre, Fransa, Belçikadaki işçilerimizle ilgi duyan aydın, öğretmen, genç, esnaf, memur ve işsizlerine posta ile gönderiyoruz. Böylece yeni yıla daha güçlenmiş ve ilkelerimizi benimsemiş bulunan onbinin ilgisiyle daha da etkin bir çalışmayla giriyoruz.

Bu sayımızda Prof. Dr. Cahit Talas'ın çok önemli bir incelemesini ve tanınmış ekonomist Aslan Başer Kafaoğlu'nun bir makalesini sunuyoruz. Gelecek sayılarımızda bu değerli yazarların ve bizden önemli araştırmalarını esirgemeyen Aydın Meriç'in, Pamukçu'nun yazılarını yine yayınlayacak, çeşitli sosyal ve ekonomik sorunları DİSK ilkelerinin ışığı altında analizini yapacak, çözüm yollarını göstereceğiz.

Geçen yılın Mayıs ayında düzenlediğimiz bilimsel seminerin notları gözden geçirilmiş ve Şubat ayında baskıya verilmiş olacaktır. Bazı sendikacıların işçiler tarafından tartaklanmalarına ve de sahte belge düzenlemek suçundan mahkemeye verilmelerine kadar yol açan toplu sözleşme yetkisi alma hilelerinin önlenmesinde tek çıkar yolunun referandum olduğunu da belirtecek olan Bir Seminerin Getirdikleri yayımımızın ilgi ile izleneceğine inanıyoruz.

Şimdiye kadar üzerinde durduğumuz konular şunlar olmuştur:

Genel af çıkarılmalıdır.

Pahalılık kol geziyor, önlenmelidir.

Lokavt bir hak değildir.

Grev hakkı kısıtlanıyor, bu yola başvurulmamalıdır.

İzlenen politika ile Türkiye kalkınamaz, kalkınamıyor da.

İşçi ücret düzeyi beslenme için yetersizdir.

Sosyal Sigortalar Kurumu primleri yağma ediliyor.

Millî eğitim temel kanunu geriye dönüştür.

Çocuk işçiler korunmuyor, yarının büyüklerine el uzatılmalıdır. AP'li Ali Naili, T.C. Çalışma Bakanı Erdem'i yalanlattı.

Almanya'daki Türk işçilerinin grevlerinin içyüzü.

(Devamı 31'inci Sayfada)

Pahalılık hızla artıyor

ÇALIŞMA HAYATI

«İNSAN SEVGISINDEN YOKSUN BILIM ADAMI» DA OLURMUŞ!

Hacettepe Üniversitesi Rektörü İhsan Doğramacı, Ağaç Eşya İşçileri Sendikasına bağlı işçilerin, Tepe Mobilya Fabrikasında sürdürdükleri grev sırasında, üniversite arazisine kurdukları grev çadırı ve briket barınağın yıkılması için Çankaya Kaymakamlığına başvurdu. Grevci işçilerin grev barınağı yapmaları sırasında da çeşitli olaylar çıkmıştı. Bu davranışından dolayı işçiler rektörü «En kötü işveren ve insan sevgisinden yoksun bilim adamı» olarak nitelendirdiler.

SSK, NİHAYET YOLA GELDİ

SSK ile Sosyal-İş Sendikası arasında ortaya çıkan ve 10 bin işçiyi kapsamına alan toplu iş sözleşmesi uyuşmazlığı anlaşma ile sonuçlandı. Buna göre, SSK personelinin tamamı işçi statüsüne geçti. Bilindiği gibi, SSK ile Sosyal-İş arasındaki toplu sözleşme görüşmelerinde uzun süredir anlaşma sağlanamamış ve sendika 10 bin işçi adına grev kararı almıştı.

TÜRK İŞÇİLERİNİN ALMANYA ÇİLESİ

İçinde Almanya'da kaçak olarak çalışan 8 Türk işçisinin bulunduğu bir minübüs iş dönüşü bir kamyonla çarpıştı ve meydana gelen kazada minübüste bulunan 4 Türk işçisi feci şekilde öldü, diğerleri ise ağır şekilde yaralandı. Alman polisi kaza sonrası yaptığı tahkikatte çok sayıda Türk işçisini esir gibi çalıştıran büyük bir şebekeyi meydana çıkardı. Tedavi altına alınan Türk işçilerinden Mustafa Soyal Alman Polisine yaptığı açıklamada, bir İtalyan şebekesinin kendilerini kaçak olarak ve çok kötü şartlar altında çalıştırdığını ve kaçmamaları için ellerinden pasaportlarının bile alındığını açıkladı.

İŞÇİ DÖVİZİ YAĞIYOR

Alman Hükümetinin yabancı işçilerle ilgili olarak aldığı kararın tartışıldığı şu günlerde, yurt dışına gönderilen işçiler ve yurda gelen işçi dövizleri bakımından 1973 yılında rekor kırıldığı açıklandı. Açıklamaya göre, kasım ayı sonuna kadar dışarıdaki işçilerimizin gönderdikleri dövizler 15 milyar liraya ulaştı.

İŞSIZLERIMIZ: YÜZDE 18

Hollanda'da yayınlanan Algemeen Dagblad Gazetesi Türkiye'yi yüzde 18'e varan işsizlik oranıyla birinci ilân etti. Bu istatistiğe göre, Türkiye'de işsizlik özellikle tarım dalında görülmekte ve işsiz miktarı da bir milyonun üzerinde tahmin edilmektedir. Aynı istatistiğin ortaya çıkardığı rakamlara göre, Türkiye'de 3 milyon işsize karşılık tüm Avrupa ülkelerinde 4 milyon işsiz vardır.

TGS: ÖZGÜRLÜKLER KISITLANDI

Türkiye Gazeteciler Sendikası TGS, Ankara'da «Türkiye'de Basın ve Düşün Özgürlüğü» konusunda bir açık oturum düzenledi. Açık oturuma katılan Fikret Otyam, Bahri Savcı, Yılmaz Onay, Halit Mısırlıoğlu, Uğur Alacakaptan ve diğer konuşmacıların tümü, Türkiye'de basın ve düşün özgürlüğünün bulunmadığında birleştiler ve «özgürlükleri koruma» görüntüsü altında özgürlüklerin giderek kısıtlandığını söylediler.

METIN IPLIKÇIYE YENI İŞ

Ereğli Demir-Çelik Fabrikası eski Genel Müdürü Metin İplikçi Koç Holding'in Arçelik Genel Müdürlüğüne getirildi. Metin İplikçi, Ereğli Demir - Çelik'te genel müdürken ayrılmasına bir ay kala istifasını vermiş ve işçilerle toplu sözleşme gönüşmelerinde demir çelik mamullerine zam yapmıştı. Metin İplikçi hakkında ayrıca, Sanayi Bakanı'na alınan özel oto konusu ile ilgili olarak bir soruşturma açılmıştı.

MEMUR - İŞÇİ ÜCRETLERI

Memur maaşlarının asgari işçi ücretinden daha az olmaması için alınan kararın uygulamasının 1974 yılında da devam edeceği açıklandı. Buna göre özellikle 15 ve 16. dereceden maaş alanların eline 705 liradan az para geçmemesi için tedbir alındı. Bu derecedeki memurların maaşı daha düşük ise

aradaki farkın tazminat olarak ödeneceği de bu kararla açıklandı.

ERDEMİR YÖNETİCİLERİ ERİKTEN UCUZ ÇELİK ÜRETİYORLAR

İzmir Makine Mühendisleri Odasınca yayınlanan bildiride, Ereğli - Demir Çelik İşletmelerinin dünya fiyatlarının çok altında bir fiyata demir satması sonucu kuruluşun 1 milyar liralık zarara uğradığı ileri sürüldü. Bildiride, yeşil eriğin kilosunun 8-10 liraya satıldığı bir ekonomide, devletin ürettiği çeliğin 230 kuruşa satılmasının bir anlam ifade etmediği belirtilerek şöyle dendi: «Sonuçta devlet kuruluşu bu sürede kiloda en az 2 liradan 500 bin ton demir için yaklaşık 1 milyar kaybetmiştir. Bu zararın önemli bir kısmı devlet hazinesinden karşılanacak, fakat en az yarısını ceplerine indiren vurguncular, milyarları yatırıma değil, lüks tüketime harcayacaklardır.»

ŞU BOZUK DÜZEN

İŞÇİLERİ DOLANDIRAN ŞEBEKE

Toygartepe Cinayetinin faili olduğu iddiasıyle yargılanan ve beraat ederek idamdan dönen Süleyman Sami'nin bu defa yapı kooperatifi kurup dolandırıcılık yaptığı açıklandı. Polis yetkilileri Sami ve Sekreterinin kat vereceklerini vaat ederek sigortalı işçilerden 20'şer bin lira topladıklarını ve yer olarak da hayali bir arsayı gösterdiklerini belirttiler. Sosyal Sigortalar Sevil Siteleri İşçi Yapı Kooperatifi adı altında faaliyet gösteren ve işçileri dolandıran şebeke mensupları gözaltına alındı.

...VE İŞÇİLERİ DOLANDIRMA ŞİRKETİ

Almanya'ya gönderme vaadi ile işçilerden milyonlarca lira aldıkları iddia edilen bir Kalkınma Kooperatifi başkan ve yöneticileri gözaltına alındılar. Mersindeki işçilerden «Almanya'ya göndereceğiz» diyerek 4,5 milyon liraya yakın para alan şirket yöneticilerinden Nuri Almanya'ya kaçmak üzere uçağa binerken yakalanarak gözaltına alındı.

İKİ BAKAN ŞİRKET PEŞİNDE

Eski Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan'dan sonra, eski Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner de Almanya'da bir şirket kurma hazırlıklarına başladı. İlk toplantısını uğurlu olması için Münih'deki bir camide yapan eski bakan, Melen Hükümetinden ayrılmamak için CHP'den istifa etmiş ve 1973 seçimlerine de katılmayarak meclis dışında kalmıştı. Camideki toplantıda bir konuşma yapan Ali Rıza Uzuner, bakanlığı devresindeki teklifler üzerine böyle bir şirketi kurmaya öncülük ettiğini belirterek, kurulacak anonim şirketin Devlet Planlama Dairesinden, gelecek yıllarda en çok hangi üretim maddesine ihtiyaç duyulacağını sorarak yapılacak iş hakkında karara varılacağını belirtti.

500 KİŞİ 52 KİŞİLİK YER İÇİN DÖRT GÜN DÖRT GECE BEKLEDİ

Adana'daki Sümerbank Bez Fabrikasında açık bulunan 52 tekstil işçiliği için 500'den fazla işsiz Adana İş ve İşçi Bulma Kurumuna baş vurdu. Fabrika önünde 4 gün süreyle bekleyen adaylardan ancak 52'si yapılan imtihandan sonra işe alındı.

TÜRK MİMAR İŞSİZ, YABANCIYA AYDA 70.000 LİRA MAAŞ!

Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Birliği Başkanı Teoman Öztürk, yaptığı bir konuşmada «Üretime doğrudan katkısı bulunan teknik elemanların emeklerinin karşılığını, toplu sözleşme ve grev hakları ile elde edebilme olanağına sahip kılınmalarını» istedi. Öztürk ayrıca, «kendi elemanlarımıza iş yok derken, dışarıdan 70 bin lira aylıkla yabancı eleman getirmek, ülkemizde teknik elemana karşı oynanan oyunun bir parçasıdır» dedi ve bu tutumu protesto ettiklerini bildirdi.

PAHALILIK GEMİ AZIYA ALDI

İstanbul'da ekim ayı verilerine göre hayat pahalılığının bir yıl içinde yüzde 16.28 oranında artış gösterdiği açıklandı. İstanbul Ticaret Odası tarafından yayınlanan indekslere göre, aynı süre içinde toptan eşya fiyatlarındaki artış oranı yüzde 29.96 oranında olmuştur. Buna göre, en yüksek fiyat artışı 12 aylık sürede yüzde 32 oranıyle ısınma ve aydınlatma maddelerinde oldu.

DÜNYADAN HABERLER

İŞ GARANTİSİ İÇİN GREV

İngiltere'deki Vauxhall Otomobil Fabrikasında 3 bin işçinin yaptığı greve katılan 6 bin makine sanayii işçisi, isteklerinin kabulü üzerine greve son verdiler. 6 bin işçinin greve gitmesinin sebebi, başka bir işyerinde veya işkolu seviyesindeki grevlerden etkilenen işyerleri veya işkollarındaki işçilerin işlerine geçici olarak son verilmesi halinde bu sürenin ücretinin verilmesini sağlamak istemeleri ve bunu işverenlerin kabul etmemesiydi.

6 bin işçinin grev sonunda böyle önemli bir başarı sağlamalarının etkisi öbür işçiler üzerinde de hemen görüldü, ve tüm otomobil sanayiindeki işçiler kendilerine bu hakkın verilmesi için harekete geçtiler. Bu arada Ford firmasına ait İngiliz Dagenham Fabrikasında altı haftadır aynı mücadele sürdürülmekte ve işçiler 40 saatlik haftalık ücretlerinin garanti altına alınmaması halinde üretime geçmeyeceklerini bildirmektedirler. Bu arada işveren temsilcisi «işçilerin birbirlerine yaptıkları zararı bizim karşılamamız beklenmemelidir» derken, işçiler yeterli parça akımı sağlanmadığından yılda en az 40 kez işlerine geçici olarak son verildiğini bu yüzden haftalık ücretlerinin garanti altına alınması gerektiğini ve bunu sağlamaya kararlı olduklarını belirttiler.

GREV, 8.5 SAAT SONRA KAZANILDI

Japonya'da 280 bin demiryolu işçisi ücretlerine

yüzde 30 oranında zam yapılmasını sağlamak üzere greve gittiler. Tokyo da iki sendikaya bağlı olan demiryolu işçilerinin gece yarısı başlayan grevi üzerine şehir hayatı büyük ölçüde aksadı. Ancak grevci işçilerin istekleri 8,5 saat sonra kabul edilince grev kaldırıldı ve şehir hayatı normale döndü.

ICF'NIN PROTESTO TELGRAFI

Uluslararası Kimya İşçileri ve Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICF) nin üyesi olan DİSK üyesi Kimya - İş Sendikası Genel Başkanı Dinçer Doğu'ya bu örgütün kongresine katılabilmesi için pasaport verilmemesi üzerine ICF, İçişleri ve Çalışma Bakanlarına birer telgraf çekerek bu durumu protesto etti. Çekilen Telgraf metni şöyledir: «Sayın Mukadder Öztekin, İçişleri Bakanı Ankara - Atmış ülkede seçimle ve serbestçe oluşan sendikalarda 5 milyonun üzerinde üyesi bulunan ve demokratik bir örgüt olan ICF'nin 15. Olağan Kongresi, üyesi Kimya - İş Sendikasının başkanına kongreye katılabilmesi için gerekli pasaportun verilmesini önleyen son kararınızın protesto edilmesini oy birliği ile kararlaştırmıştır. Pasaportun verilmeyişi ve kardeşimiz Dinçer Doğu'nun ICF Kongresine katılmasına müsaade edilmeyişi sorunuyla ilgili olarak doğrudan doğruya sizinle temasa geçmekle görevlendirilmiş bulunuyorum. ICF Yönetim Kurulu adına bu durumu işbu mektupla mümkün olan en kuvvetli biçimde protesto ettiğimizi bildiriyor ve sizden bu tedbir ile ilgili açıklamada bulunmanızı saygıyla rica ediyoruz. İlk fırsatta cevap vermeniz ricasıyle... Saygılar Charles Levinson».

Aynı protesto telgrafının bir örneği de Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'e gönderildi.

HAYAT PAHALILIĞINI PROTESTO IÇIN BAŞARILI GENEL GREV

Fransa'da artan hayat pahalılığı karşısında hükümetin etkisiz kalışını protesto eden milyonlarca işçi ülke çapında genel greve gittiler. Ülkedeki büyük işçi sendikaları ve partilerce ortaklaşa düzenlenen grevin yöneticileri, artan hayat pahalılığının bedelinin işçilere ödetilemeyeceği ve genel grevin gayesinin de hükümeti bu yönden ikaz etmek olduğunu belirttiler. Fransa'da hayat pahalılığının son bir yıl içinde yüzde 11 oranında artması üzerine (Bu oran Türkiyede en iyimser hesaplara göre yüzde 17 oranındadır) başlatılan genel grev üzerine, Fransız Hükümeti enflasyona karşı sert tedbirler aldı. Ülkedeki genel grev üzerine Fransa'da gazeteler çıkmadı, radyo yayınları ise sadece hafif müzik olarak yapıldı, ayrıca bütün belediye hizmetleri aksadı ve elektrikler kesildi.

FAŞIST İSPANYA'DA SENDİKACILIK

İspanya'da çok uluslu Akzo Firması işvereninin işin hızını arttırmak istemesi ve buna karşı çıkan işçilerden üçünün işten atılması üzerine firmaya bağlı Le Seba de Barcelona işyerinde çalışan 2 bin 200 tekstil işçisi greve başladı. Sendika kurma özgürlüğünün bulunmadığı ve gerçek işçi sendikalarının gizli çalışma zorunda olduğu İspanya'da vasıflı işçileri son derece düşük ücretlerle çalıştırıp en yüksek kâr sağlayan firmalardan biri olan Akzo firmasının 3 işçinin işine son vermesi üzerine İspanya'da grev yasak olduğu halde, fabrikadaki 2 bin 200 işçi, işi durdurduğu gibi, yine Akzo'ya ait olan Terlenka adlı başka bir fabrikanın bütün işçileri de arkadaşlarını desteklemek üzerine greve başladılar. İşveren her iki fabrika önünde toplanmış olan işçileri dağıtmak üzere polisi çağırdı. Polisin saldırısı üzerine civardaki bir fabrikaya sığınmak üzere koşan işçilerden ancak 200'ü kiliseye sığınabildi. Polis tarafından kapısı tutulan kilisede kalan arkadaşlarına çeşitli yollardan yiyecek yardımı yapan işçiler her şeye rağmen grev hareketini sürdürdüler.

AMERİKA'DA 200.000 İŞÇİ İŞTEN ATILDI

Enerji bunalımından halkın çok benzin yakan yüksek silindirli otomobillere karşı allerji duymaya başlamasından sonra üretimi azaltmak zorunda kalan Ford Motor Company son olarak, 22 bin 33 işçinin işine son verdi. Ancak, bu tedbirin geçici olduğu ve şartlar normale döner dönmez, bu işçilerin yeniden işe alınacakları belirtildi. Bu işlemle birlikte, Amerikan otomobil sanayiinde üretimi kısma yüzünden son haftalarda 200 bin kadar işçinin işine son verilmiş oldu.

Bu dergimizi muntazaman izlemek istiyorsanız, okumalarını arzuladığınız yakın arkadaşlarınızın ve sizin ev ya da adreslerinizi bize bildirin, sizlere her sayısını posta ile gönderelim.

DİSK Dergisi
Barbaros Bulvarı
Uluğ Han 64/4
Beşiktaş - İstanbul

Ereğli Demir-Çelik grevi iki ay daha ertelendi

DISK'İN HÜKÜMETLE İLGİLİ GÖRÜŞÜ KORUTÜRK'E ARZEDİLDİ

DİSK Yürütme Kurulu, hükümet kurulmasında görülen gecikmeler nedeniyle memleketin nasıl bir iktidar beklediğini incelemiş ve görüşlerini Sayın Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e bir mektupla arzetmeyi kararlaştırmıştır. 10 aralık günü Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e gönderilen mektup özetle şöyledir:

Bu seçimler halkımızın AP nin yeniden iktidara gelmesini asla arzu etmediğini kesinlikle belirtmeye yaramış ve ilerici görüşlere sahip ve toplumumuzun gerçek çıkarlarını savunan CHP nin iktidara gelmesini istediğini açıklamıştır. Bununla beraber Seçim Bildirgesiyle ve liderinin çeşitli konuşmaları ile halkın çoğunluğunu (işçiler, köylüler, dar gelirliler, hizmetliler ve küçük esnaf) mutlu yarınlara götürecek bir ekonomik - siyasal - sosyal program sunan yeni CHP ise en çok oy toplayarak ve en çok milletvekili çıkararak Mecliste yerini almıştır. Bu bakımdan seçmenlerin pek çok özlemlerine ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir niteliğe dönüşen ve Anayasamızın savunduğu özgürlükleri ve ekonomik - sosyal hukuk devleti ilkelerini içtenlikle hayata geçirmeye yönelen CHP nin iktidar olarak milletimize hizmet etmesi, Türkiye'yi çağdaş uygar uluslar arasında çok daha itibarlı bir devlet haline yüceltmesi yolları açılmıştır.

14 Ekim seçimlerinin ortaya çıkardığı gerçek, AP nin temsil ettiği ekonomik ve sosyal felsefenin geniş ölçüde reddedildiği, buna karşılık özgürlükçü demokrasinin devlet kesimine ağırlık veren karma ekonomi düzenini sosyal adalet ölçüleri içinde kurmaya çalışan CHP nin ise ekonomik bakımdan sıkıntılı bir yaşamı sürdüren köylü ve kentli seçmenlerden itibar gördüğü, CHP bildirgesinin geniş oy topladığıdır. Bunları göz önünde tutarak devlet idaresini Türkiye'yi çıkmazlara sürükleyen AP ve onun doğrultusundaki bir iktidarın eline deneme tahtası olarak vermeyi biz son derece zararlı sonuçları görülecek bir öneri saymaktayız. Öte yandan millî koalisyon formülünün giderek CHP muhalefeti karşısında büyük sermaye çevrelerinin ve ticaret burjuvazinin teşkil ettiği bir mutlu azınlığın çıkarlarına çalışan bir sağ koalisyon durumunda kalacağı açık bir gerçektir.

Aslında muhalefet ve iktidar ayrılıklarının varlığı demokrasilerin baş koşulu bulunduğundan çeşitli ülkelerdeki deneylerin öğretisine bakarak CHP nin katılmayacağı bir koalisyonun hem «Millî Koalisyon» olamayacağı, hem de CHP nin zorlandığı bu koalisyona katılması halinde muhalefetsiz bir Meclis görüntüsünün alışılagelmiş demokratik yönetim biçimine uygun düşmeyeceğidir.

Toplumumuzu daha mutlu yarınlara götürecek ve geleceğin kalkınmış Türkiye'sine en sağlıklı ortamı hazırlayacak bir programla CHP nin tek başına iktidar olarak görev yapmasını istemek, bize göre hem zorunlu, hem de uzağı görmenin, halkımızın ileriye dönük gelişen özlemleri doğrultusunda bir sonuç olacaktır. Zira öteki partiler denenmiş icraatı, bunalımları hazırlayan kararları, azınlıktaki büyük sermayeci çevrelerin menfaatlerini ön plâna alan yapıları ile Türkiye'yi geriye götürecek ve çıkmazdan çıkmaza, bunalımdan bunalıma sürükleyecektir. Toplumun özlemlerine ters düşen AP ve yandaşlarının yeniden ik-

tidar olmaları Türkiye'nin içinde bulunduğu çok yönlü çelişkileri derinleştirecek ulusumuz pek çok açıdan yara alacaktır. Bu takdirde en yakın bir zamanda seçimleri yenileme kararı Türkiye' yi bunalımlara sürükleyecek bir sağ koalisyonun yapacağı tahribatı büyük ölçüde etkisiz bırakacaktır.

Bu nedenlerle DİSK:

1 — CHP nin hükümet kurmasını olmazsa,

2 — Yakın bir gelecekte milletvekili ve kısmî senato seçimlerinin yenilenmesini.

Memleketimizin tutarlı ve sağlam bir iktidara sahip olarak her müşkülü yenebilmesi için zorunlu iki öneri saymaktadır.

DİSK Yürütme Kurulu'nun görüş ve inançlarını zatı devletlerine arz etmiş olmakla, radyo ve televizyonla Türk ulusuna yapmış bulunduğunuz çok değerli açıklamalar ve önerilerde yer alan davetinize icabet etmiş olduğumuz ve görevimizi yapmış bulunduğumuz inancıyla saygılarımızı arz ederiz.

Kemal Sülker	**Kemal Türkler**
Genel Sekreter	**Genel Başkan**

DİSK TRT'YI MAHKEMEYE VERECEK

Seçim sonuçlarına göre hükûmetin nasıl kurulması konusunda meslekî kamu kuruluşlarından bazılarının temsilcileriyle bir açık oturum düzenleyen TRT, DİSK tarafından Mahkemeye verilecektir. Bu konuda bir demeç veren DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker şunları belirtmiştir:

«TRT mensuplarından sayın Hüsamettin Çelebi'nin düzenlediği Açık Oturum'da Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un konu dışına çıkmasına müsaade etmiş ve Halil Tunç'un, aşırı uç edebiyatı yaparak DİSK'i kamu önünde küçük düşürücü iftirada bulunmasına fırsat vermiştir. Oysa Sayın Yaşar Aysev'in sözlerini sık sık kesebilen Çelebi, Halil Tunç'un seviyesiz ve konu dışı konuşmalarını da kesebilir, televizyon seyircilerine tezvirat dinletmeyebilirdi. Bu bakımdan DİSK, Halil Tunç'un iftirasını Televizyonda yalanlama hakkı isteyecek, buna olanak tanınmazsa TRT yi mahkemeye verecektir.

DİSK, yasalara uygun şekilde işçilerin haklarını savunan ve sarı sendikacılarla mücadele eden gerçek işçi konfederasyonudur. Aşırı derecede işveren ağzıyla konuşan Halil Tunç'un izlediği politika ile işçi haklarının korunamayacağını bilen işçilerin bilinçli kararlarıyla kurulan DİSK, 1967'den beri iftira ve tezvircilerin korkulu rüyalar görmelerine neden olmakta, haklarını arıyan ve sosyal adalet isteyen işçilerin ise başlıca güven ve umut kaynağı bulunmaktadır.»

DİSK, TRT'ye telgrafla bir düzeltme göndermiştir. Ancak bu düzeltme TV'de yer almamıştır. Hukukçular durumu incelemektedirler.

BASIN-İŞ'TEN

- **ANKARA'DA ÖRGÜTLENME** — DİSK üyesi Basın-İş Sendikasının Ankara'da 530 işçinin katıldığı ve 53 gün süren başarılı grevinden sonra, örgütlenme çalışmaları hızlandı ve yüzlerce işçi DİSK ilkelerini savunan Basın - İş Sendikası'na katılmaya başladılar. İlk olarak Ankara'nın önemli işyerlerinden Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası işçileri Basın-İş Sendikasına üye oldular. Bundan başka Maden Tetkik Araştırma Enstitüsünde çalışan tüm işçiler de Basın-İş'e üye oldular. Bunların dışındaki çeşitli işyerlerinde çalışan işçilerin katılmasıyla, Ankara'da daha şimdiden 750 işçi Basın-İş saflarına katılmış oldu.

GIDA-İŞ'TEN

- **NESTLE'DE GÖRÜŞMELER BAŞLADI** - DİSK üyesi Gıda-İş Sendikası ile Nestle Şirketi işverenleri arasında 6. dönem toplu sözleşme görüşmelerine başlandı. Gıda-İş Sendikası yöneticileri toplu sözleşme görüşmelerine başlanmadan önce işveren tarafından işlerine son verilen 5 işçinin geri alınması için gerekli bildiride bulundu ve durumu protesto etti.
- **DOLUCA'DA SÖZLEŞME İMZALANDI** — Gıda İş Sendikası ile Doluca Bağcılık ve Şarapçılık Komandit Şirketi arasında ekim ayından bu yana devam eden toplu sözleşme görüşmeleri sonuçlandı ve toplu sözleşme imzalandı. Sözleşmeyle Doluca Fabrikasında çalışan işçilerin ücretlerine yüzde yüz oranında yeni haklar sağlandı.
- **SÜT ENDÜSTRİSİNE ÇAĞRI** — Gıda-İş Sendikası Trakya'da kurulu Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı Havsa Süt ve Peynir Mamulleri Müessesesi işverenine toplu sözleşme çağrısında bulundu. Havsa'daki işçiler bir süre önce Gıda-İş Sendikası'na katılmışlardı.

● **LİDER ÇİKOLATA'DA ÖRGÜTLENME** — İstanbul Bomonti'de kurulu Lider Çikolata Fabrikası işçileri bir süre önce örgütlenerek Gıda-İş saflarına katıldılar. Gıda-İş Sendikası yeni örgütlenen bu işyeri için toplu sözleşme hazırlıklarına başladı.

● **KOOPERATİF İNŞAATINA BAŞLANIYOR** — Gıda-İş Sendikasının denetiminde kurulmuş olan S.S. İstanbul Gıda İşçileri Yapı Kooperatifinin 117 dairelik kısmı için SSK Genel Müdürlüğünden ihale emri çıkartılarak SSK İstanbul Emlâk ve İnşaat Müdürlüğüne havale ettirildi. İnşaat temellerinin atılması için bütün hazırlıklar tamamlandı.

HÜR CAM-İŞ'TEN

● **EGE'DE ÖRGÜTLENME** — DİSK üyesi Hür Cam-İş Sendikası cam işkolundaki işçileri Türkiye çapında örgütleme çalışmalarına Ege'den başladı. İzmir'deki cam işçilerinin ücretlerinin düşük ve çalışma koşullarının kötü olması karşısında Hür Cam-İş ilk orada İzmir'de bir şube açmıştır. İlk olarak Ege Cam Sanayi Kollektif Şirketine ait işyeri örgütlendi ve sendika bu işyerinde toplu sözleşme yetkisini alarak işverene toplu sözleşme çağrısında bulundu. Hür Cam-İş Sendikasının İzmir Şubesi şu adreste faaliyete geçti: Hürriyet Bulvarı No: 16/1 Karaosmanoğlu İşhanı Kat 5/511 Basmane/İZMİR.

KERAMİK-İŞ'TEN

● **BETONSAN'DA YETKİ ALINDI** — DİSK üyesi Keramik-İş Sendikası İzmir'deki Betosan Tuğla Fabrikasında çalışan 800 işçi adına sözleşme yapma yetkisi aldı. Daha önce işçileri örgütleyen sendika Bölge Çalışma Müdürlüğüne yetki için baş vurduğunda işverenin itirazı ve yanlış liste vermesi bunun da Bölge Çalışma tarafından kabul edilmesi üzerine yetkiyi alamamış ve İzmir İş Mahkemesine başvurmuştu. İş Mahkemesi Keramik-İş'in itirazı üzerine yaptığı incelemede fabrikadaki işçilerin tümünün sendikaya kayıtlı olduğunu tespit ederek Keramik-İş'i yetkili kıldı. Sendika toplu sözleşme hazırlıklarına başladı.

● **YARIMCA SERAMİK'TE ÖRGÜTLENME** — İzmit Yarımca Seramik Fabrikası işçileri sendika değiştirerek topluca DİSK üyesi Keramik-İş'e katıldılar. Daha önce, Çimse-İş ve daha sonra da Serçip-İş Sendikalarının yaptığı toplu sözleşmelerde hiç bir hak elde edemeyen işçiler, gerçek hak ve çıkarlarının ancak DİSK'e üye bir sendika tarafından sağlanacağına karar vererek Keramik-İş Sendikasına katıldılar,

KİMYA-İŞ'TEN

● **KAV'DA UYUŞMAZLIK** — Kimya-İş'in Altı ay süren mahkemeden sonra yetki alıp toplu sözleşme görüşmelerine başladığı Orhangazi'deki Kav Kibrit Fabrikasındaki görüşmelerde uyuşmazlığa gidildi. Kimya-İş'in saat ücretlerine 250 kuruş zam yapılması ve işten çıkarılan 6 işçinin işe geri alınmasıyle ilgili isteklerini kabul etmeyen işverenin bu tutumu üzerine uyuşmazlık uzlaştırma kuruluna aksetti. Kimya-İş yetkilileri çıkarılan işçilerin işe alınmaması halinde sözleşmeyi imzalamayacaklarını ve gerekirse greve gideceklerini kesin olarak belirttiler.

● **EĞİTİM SEMİNERLERİ** — Kimya-İş Sendikası uzun süredir planlanan eğitim seminerlerine başladı. Haftanın belirli günlerinde yapılan seminerlere, toplu sözleşmeyle sağlanan eğitim izinlerinden yararlanan işçiler katılmaktadır. Seminerde, sendikal çalışma, sendikanın çalışma organlarının işleyişi ve işçi sınıfının ekonomik mücadelesi anlatılmakta, ikinci bölümde ise ekonomik mücadele ile siyasal mücadelenin ayrılmaz bir bütün olduğu ve işçi sınıfının siyasetle mutlak uğraşması gerektiği konuları üzerinde durulmakta ve üçüncü bölümde de işçi sınıfının dünyadaki ve yurdumuzdaki mücadelesi anlatılmaktadır.

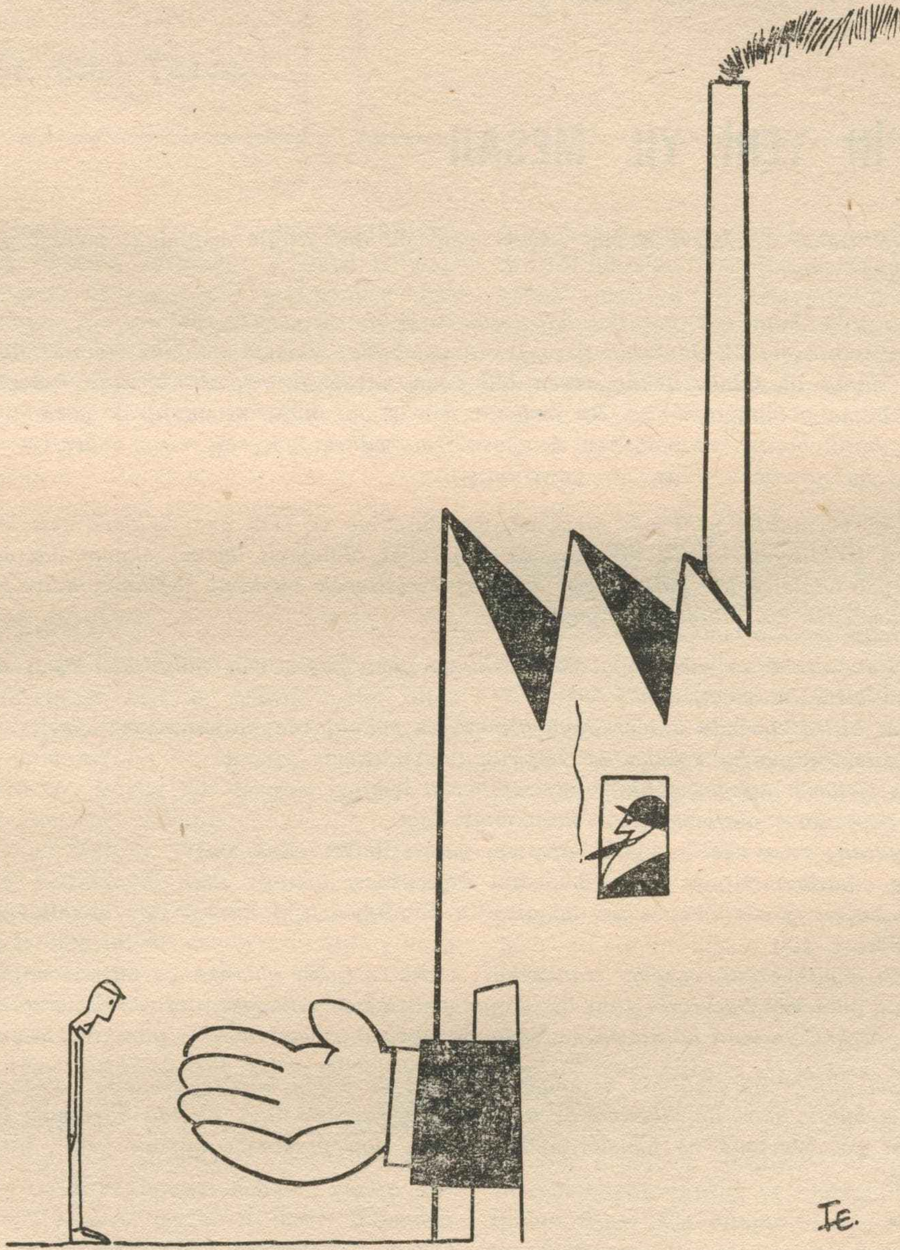
● **DEVA'DA İŞÇİ KIYIMI** — Deva Holding'e ait İbrahim Etem Kimya Evi'nde çalışan Kimya-İş üyesi işçilere gittikçe artan baskılar sonunda, Kimya-İş üyesi olan işçiler işten çıkarılmaya başlandı. Sıkıyönetim döneminde büyük bir kararlılıkla 144 gün yürütülen grev sırasında başlayan baskılar daha sonra fazlalaşmış ve DEVA yöneticileri personel müdürlüğüne getirtikleri emekli albay Burhan Cahit Yay ve emekli assubay Hasan Fırtına'ya işyerinde bir de sendika kurdurtmuş ve işçileri çeşitli oyun ve baskılarla bu sendikaya üye olmaya zorlamışlardı.

Kimya-İş üyelerine gözdağı vermek amacıyle üç eski işçiyi işten atan DEVA yöneticileri son olarak Kimya-İş'e yazılan 4 işçinin işine son verdiler, Kimya-İş yöneticileri İbrahim Etem İşyerindeki bu yolsuzluklar için yetkili mercilere baş vurmalarına rağmen DİSK üyesi sendikalara takınılan tavır yüzünden netice alamadıklarını belirterek bu işyerinde yetkili sendikayı seçmek için tek çözüm yolunun hâkim huzurunda «gizli oy açık sayım'la referandum olduğunu belirttiler.

MADEN-İŞ'TEN

- **EREĞLİDEKİ ANLAŞMAZLIK SÜRÜYOR** — DİSK üyesi Maden-İş Sendikasının Ereğli Demir Çelik Fabrikalarında 77 gün süreyle uyguladığı ve 15 kasım 1973 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyle 1 ay ertelenen grevi Bakanlar Kurulunca ikinci defa olarak 60 gün süreyle ertelendi. DİSK ve Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler yeni bir uzatma kararı alınmadığı takdirde 18 aralık tarihinde grevin yeniden başlatılması için Ereğli Bölge temsilciliğine talimat vermişti. İkinci kez ertelenen Ereğli Greviyle ilgili olarak toplanan DİSK Yürütme Kurulu Bakanlar Kurulunun son kararının iptali için Danıştay'a başvurmayı kararlaştırdı. Bu arada DİSK ve Maden-İş Sendikası yöneticileri, iptal müracaatı kabul edilmediği takdirde sürenin dolmasını bekleyeceklerini bu sırada taraflarca herhangi bir uzlaşma olmadığı takdirde kanuni hak olan greve geçileceğini bildirdiler.
- **YENİ SÖZLEŞMELER** — DİSK üyesi Maden - İş Sendikası toplu sözleşme görüşmelerini sürdürdüğü Arıtaş Sanayi ve Ticaret AŞ, Magnesit AŞ ve Kavel Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş. işyerlerinde başarıyla sonuçlanan üç toplu sözleşme imzalandı. Buna göre, **Arıtaş Sanayi ve Ticaret A.Ş.**'de çalışan işçilerin saat ücretlerine 1. yıl için 150, ikinci yıl için ise 160 kuruş ücret zammı ile birinci yıl 45 günlük, ikinci yıl da 60 günlük tutarında ikramiye verilmesi sağlandı. Sözleşmeyle bunlardan başka 750 lira evlenme, 550 lira doğum, ve 2000 lira ölüm yardımıyla yılda 600 lira yakacak yardımı gibi sosyal haklar sağlandı. Eskişehir'de faaliyet gösteren **Magnesit A.Ş.** işyerinde çalışan işçiler adına imzalanan toplu sözleşmeyle de her işçinin saat ücretine iki yıl için 390 kuruş ücret zammı ile yılda iki maaş ikramiye verilmesi sağlandı. Sözleşmeyle bunlardan başka 700 lira evlenme 400 lira doğum yardımı ile yıllık izinlerde 200'er lira izin harçlığı verilmesi kararlaştırıldı. İstanbul'daki **Kavel Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.** işyerinde 3 yıl süreli olarak imzalanan sözleşmeyle işçilerin saat ücretlerine birinci, ikinci ve üçüncü yıllar için 200'er kuruş ücret zammı ile yılda 2 maaş ikramiye verilmesi sağlandı. Ayrıca, asgari saat ücretinin birinci yıl için 500, ikinci yıl için 600 ve üçüncü yıl için 650 kuruş olarak tespit edildiği sözleşmeyle asgari 500 azami 750 lira yıllık izin harçlığı ve yılda 1000 lira yakacak yardımı yapılması, günde net 4 lira yol ücreti verilmesi gibi sosyal haklar sağlandı. Bunlardan başka işçilerin ilk öğretimdeki her çocuğuna yılda 250, orta ve lisedeki her çocuğuna yılda 450, yüksek öğrenimdeki her çocuğuna yılda 800 lira öğrenim yardımının sağlandığı toplu sözleşmeyle, işverenin çıkaracağı ve kanunen kıdem tazminatını haketmiş her işçiye ödenecek kıdem tazminatının 45 gün üzerinden ödenmesi gibi haklar elde edildi.
- **TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ DEVAM EDEN İŞYERLERİ:** Mersin'de kurulu, TAŞIT SAN. A.Ş. ne ait Leyland Kamyon Montaj fabrikası ile Poliform işyerleri, Tınal Linyit Sobaları, Çon Otoyay Madeni Eşya Fabrikası USO San, Türkiye Zirai Donatım Kurumuna ait, İstanbul, Manisa, Aydın, İzmir, Antalya, Konya Bölge Müdürlükleri ile Çorum Ajans Şefliği Erna Koll. Şti. Üçler San. Güriş Adi Kom. Şti. Nekur Oyuncak Fabrikası, Etibank-Antalya Ferrokrom ve Karpit Fabrikası.
- **UZLAŞTIRMA ÇALIŞMALARI DEVAM EDEN İŞYERLERİ:** Emayetaş Madeni Eşya Saç ve Emaye Fabrikaları A.Ş. Nursan Çelik Eşya Fabrikası, Sevil Alüminyum Profil Levha Fabrikası,
- **GREV KARARI ALINAN İŞYERİ:** HAYMAK DÖKÜM ve FITTING SAN. A.Ş., BAŞ-AR KAZAN İMALATHANESİ (İZMİR)
- **FİİLİ GREV UYGULANAN İŞYERİ** : Emfa Elektrik Malzeme Fabrikası Ltd. Şti,

● **YETKI BEKLENEN IŞYERLERI :** Uzel Tic. ve San. LTD. ŞTI. Elektro - Metal San. A.Ş. Maksan Makina San. Uyar Vidaları - Jak Ancel, Yimse! Gezginsu, Singer San. A.Ş. Aksan Metal San. A.Ş. Topuz Torçelik, Çelik Büro Madeni Eşya San. Idaş, İstanbul Döşeme San. A.Ş. M.Ş.M. ENDÜSTRI A.Ş. Erinoks Paslanmaz Çelik San. A.Ş. Artaki Özşahin ve Oğulları, Örsçelik Sofra Eşyası Fab. Ersu Tic. ve San. Müessesesi.

(Ferruh DOĞAN)

DİSK'İN YENİ YIL MESAJI

DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker yeni yıl dolayısıyle aşağıdaki mesajı yayınlamıştır:

Yeni yıla daha çok umutlu, daha çok sağlıklı giriyoruz. 1973'ün ara rejimle geçen aylarının çeşitli alanlarda yaptığı olumsuzluklar ulusumuzun iki seçimde gösterdiği büyük olgunluk, övünç veren bilincinin yarattığı ortamla birlikte kolayca düzeltilebilme yolunu açmıştır. Bu nedenle, dünün acı anılarını unutarak yarınların daha aydınlık olması ve beklenen Anayasal reformların gerçekleşmesi doğrultusunda çaba harcamamız olanakları yaratılmıştır.

Sevinç ve umutla yeni yıla girerken, demokrasiye ve tüm özgürlüklere hak kazandığını ispatlayan büyük ulusumuzun kapitalist olmayan, karma ekonomiye dayalı sosyal adaletçi bir kalkınmayı da gerçekleştirecek birikimi sağlamış bulunduğunu görmenin mutluluğunu duyuyoruz.

1974'de nur topu gibi doğacak çocuklara genç yaşlarında milyarları aşan dış borçların bırakılmaması, için,
18 yaşını bitirdiklerinde üniversiteye giremeden sokaklarda kalınmaması için,
işsizlerimizin sayılarının daha da arttırılmaması için,
lokavtla işçilerin açlığa mahkûm ettirilmemesi için,
emeğe göre ücret alamayanların kalmaması için,
bütün yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızın yalnız devlet eliyle önce
Türkiye çıkarlarına göre kullanılmasının sağlanması için,
sendika seçme özgürlüğünün ve demokratik hayatın bütün kurum ve kanallarıyla işleyebilmesi için,
tüm işçi, köylü, esnaf, rençber, zanaatkâr, emekten yana okumuş ve bilimi en gerçekçi yol gösterici bilenlerin tam bir dayanışma içinde Anayasamızı yurdun her köşesinde ve her yerinde hâkim kılma yolunda aşamalar yapmalarını yürekten dileriz.

Güzel günler göreceğimiz inancıyle tüm işçi ve köylü kardeşlerimizin, horlanan, ezilen, iş bulamayan, hapishanelerde af bekleyen, girecek okul, okulda öğretmen bulamayan yavrularımız ve gençlerimizle birlikte tüm yurttaşlarımızın yeni yılını kutlarız.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında sosyal düşünce

Prof. Dr. Cahit TALAS

Türkiye Üçüncü Beş Yıllık Planını da 1973 yılının başından itibaren yürürlüğe koymuş bulunuyor. Hazırlanışı ve Parlamentoda tartışılması sırasında, kamu oyunun gereken ölçülerde ilgisini ve dikkatini çekmemiş bulunan ve belki de böyle olması istenen yeni Plan, kuşkusuz, ülkemizin gelecek beş yılını derin bir biçimde etkileyecek, ona ekonomsal ve sosyal açıdan yön verecek nitelikte önemli bir belgedir. Bu nedenden ötürü üzerinde durulması ve incelenmesi gerekmektedir. Biz, aşağıda kısaca, Üçüncü Planın yalnız sosyal düşüncesini ele almakla yetineceğiz.

I. SOSYAL DEVLET

Anayasamızın 2. maddesinde, Cumhuriyetin belirtilen niteliklerinden biri de sosyal devlet niteliğidir. Bu niteliğin anlamı maddenin gerekçesinde şöyle açıklanmaktadır: «...Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Başka bir deyimle çalışma ve sosyal adalet ilkelerine dayanır.

Sosyal Devlet fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip aynı zamanda, onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddi ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen devlettir. Modern Anayasa, asgari geçim şartlarından, sıhhi bakımdan, öğrenim imkânlarından ve hele barınacağı bir konuttan yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olamayacağını kabul eden zamanımızın hukuk ve siyaset ilmine ve Devlet görüşüne uygun olarak fertlere ve vatandaşlara sosyal bir takım haklar tanımak zorundadır. Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendine vazife edinen zamanımızın Devleti (refah devleti), iktisaden zayıf olan kişiler, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri himaye edecektir. Bu suretle, hem insan şahsiyetine hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klasik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden bir mahiyet almasına mani olacak, hem de çalışan geniş halk tabakalarının refaha kavuşması sayesinde toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine de ulaşacaktır. Gerçekten, maddi (mali ve iktisadi) imkânlardan, yaşama için zaruri olan gelir kaynaklarından ve varlıktan mahrum olan halk tabakaları için, klasik hürriyetler yalnız kâğıt üstünde kalarak parlak, fakat boş lâflardan başka bir değere sahip olamaz. Nihayet şurasını da kaydetmek gerekir ki sosyal adalete karşı kaygısız kalan devletler, toplum hayatının müfrit sol veya müfrit sağ cereyanlara kapılarak totaliter istikamette sürüklenmesine engel olamamaktadırlar. Zamanımızın medeni memleketlerinde hemen hemen ittifakla kendini gösteren temayül (sosyallik) istikametindedir. Sosyal olmayan demokrasi, toplum hayatının gerçekleri karşısında cevherini kaybetmeye ve neticede yıkılmaya mahkûmdur.

Bu sebepledir ki *sosyal zihniyet,* yalnız fertlerin refah ve saadeti için bir teminat değil, aynı zamanda toplum hayatının geleceği bakımından da demokrasinin en şaşmaz garantisidir. Zira komünizme karşı en tesirli kalkan, onu lüzumsuz hale getiren sosyal adaletin gerçekleşmesidir». Sosyal devlet niteliğine ilişkin bu açıklama, geçmişi değerlendirmek ve gelecekte sosyal ve ekonomik barışı, adaleti sağlamak ve toplumun huzursuzluğunu doğuran nedenlerle savaşmak görevi altında olanlar için, üzerinde önemle ve ısrarla durulması gereken bir düşünce sisteminin ürünüdür. Türkiye sosyal ve ekonomik düşünceler alanında hiçbir şeyi yeniden bulmak denemek zorunluğu altında değildir. Gerçekten, büyük tarihçi ve ekonomici Sismondi tarafından daha 1834 yılında ortaya konulmuş bulunan şu düşünceler, doğru yola çağırının eski, fakat çok değerli bir örneği değil midir? «Ne yana bakarsak bakalım, hep aynı ders, aynı durum karşımıza çıkmaktadır: fakiri koruyunuz; ve bu, yasa koyucunun ve hükümetin temel incelemesi olmalıdır. Fakiri koruyunuz; zira o, istikrarsız, güvenliksiz koşulunun bir sonucu olarak, her gün olanaklarından

birini yitirmeksizin zengin ile mücadele edemez. Fakiri koruyunuz ki, emeğinin milli gelirden ona sağladığı pay, rekabetin beslediği hasetler ve kinlerden değil kanuna, örfe dayanan sürekli bir bağıttan oluşsun. Fakiri koruyunuz, zira erdemlik içinde ilerleyebilmek için biraz dinlenmek, zekâsını geliştirmesi bakımından bir korumaya, desteğe ihtiyacı vardır. Fakiri koruyunuz, zira, kanunlar, toplum barışı, istikrarı için en büyük tehlike fakirin ezildiğine inanması ve bundan ötürü hükümete karşı duyduğu kindir. Eğer sanayiin büyüyüp gelişmesini istiyorsanız fakiri koruyunuz, çünkü, fakir tüketicilerin en önemlisidir; eğer maliyeniz ihtiyaç içinde ise, fakiri koruyunuz: çünkü fakirin ihtiyaçları ile ilgilenirseniz göreceksiniz ki fakir, vergi ödeyenlerin de en önemlisidir»(1).

Sismondi'nin ve başkalarının(2) bu düşünceleri, somutlaşmış ifadesini çağımızda *Sosyal Devlet* anlayışı içinde bulmuştur. Çağımızın Sosyal Devleti, fakirlik ve sefalet karşısında tarafsız kalamayışı yansıtır. Öyle ise, bu anlamı ile Sosyal Devlet karışımcıdır. Bu karışımcılık düşünce ortamının sosyal içeriğine, fakirliğin yaygınlığına ve yoğunluğuna bağlı olarak, genişliğine ve derinliğine büyük boyutlara ulaşabilir. Fakirlik ve sefaleti yenmekte, başka bir deyişle sosyal adalete ulaşmakta tarafsız olmak, devlet karışımcılığına karşı olanların kendi felsefelerine sadakatin bir gereği olarak belirir. Ama, Devlete sosyal bir nitelik tanıdıktan sonra onun *bırakınız yapsıncı* olmasını istemek bir tutarsızlık olarak ortaya çıkmaktadır. Şu halde, özel girişim ekonomisinin bütün kuralları ile işlemesine taraftar olanların ilk görevi, Devlete sosyal bir nitelik tanımış olan bir toplumda, fakirliğin ve sefaletin varlığına olanak veren, yol açan gelir dağılımı adaletsizliklerini önlemektir. Çoğulcu ve mülkiyet hakkını kanunlarla güvence altına almış bir toplumda, sosyal Devletin, onlardan istediği adil bir gelir dağılımıdır. Bu, sosyal barış ve huzurun, kendilerinin devam edebilmelerinin ilk temel koşuludur.

Kuşkusuz sosyal politika gibi Sosyal Devlet de kesin ve açık anlamlı bir teknik terim değildir. Bu nedenden ötürü hükümetlerin politikalarına, anlayışlarına, temsil ettikleri çevrelerin menfaatlarına göre bir anlam kazanır. Genişler, derinleşir veya daralır ve yüzeyde kalır. Böyle olunca, Anayasamızdaki *Sosyal Devlet* ilkesi iktidarda bulunan hükümetlerin düşüncelerine göre biçim ve muhteva kazanabilmektedir. Hele Anayasanın 53. maddesi soyut bir yorumlamaya tabi tutulursa, Devletin sosyal niteliği ekonomik ve mali olanakların katı, ortodoks çerçevesi içine sıkıştırılmak gibi bir durumla karşı karşıya gelebilir. Bu ise, Sosyal Devlet ilkesini geniş ölçüde çağdaş anlamından ve içeriğinden yoksun bırakabilir. Ama, bir genel anlayışa ulaşmak gerekirse denilebilir ki, Sosyal Devlet, ekonomik ile sosyal arasında bir dengeyi ifade eder. Ekonominin büyümesi ve gelişmesi için vaktiyle olduğu gibi —Sanayi Devrimi döneminde— insanı maddeye feda etmez. Zümrelerin, sınıfların değil, tüm toplumun mutluluğunu sağlayacak tedbirleri oluşturur. Böyle olunca da toplumun maddi kaynaklarının, olanaklarının gelişmesini engelleyecek ekonomsal ve sosyal politikaları reddeder. Sosyal ile ekonomsal amaçlar arasında bir denge kurmayı ifade etmesi de buradan gelmektedir. Otuz yıl kadar önce Başkan Roosevelt'in söylediği gibi çağımızın toplumları *ihtiyaç ve yarın* korkusunu yenmek görevi altındadır. Az gelişmiş olmayı, bu görevi yerine getirmemenin bir mazereti olarak ileri sürmek uygar dünyanın Devlete tanıdığı fonksiyon ile bağdaşmazlığa düşer. Çünkü gelişen toplumlarda da mevcut olanaklarla ve kalkınmayı engellemeksizin, tasarrufların hacminde daralmalara yol açmadan adaletli bir gelir dağılımı politikası ile *ihtiyaç ve yarın* korkusunu yenmek ve kişiyi daha mutlu kılarak, umut yaratarak, verimini arttırarak toplumun mutluluğunu sağlamak bir ütopya değildir. Bütün sorun, mümkün olan refahın yaygınlaştırılması ile toplumun küçük kesiminin refahının büyümesi, ve gelirin belli ellerde yığışması arasında bir tercih yapılabilmesi durumu içinde belirmekte, somutlaşmaktadır. Geri kalmış ülkelerde halklar sosyal koşullarını iyileştirmek için *bir şey elde etmek* çabaları gösterirken, Devlet ona bu çabasında yardımcı olabildiği ölçüde sosyal nitelik kazanacak, hareketsiz, tarafsız durursa bu niteliğe ulaşmak yerine zıtlaşmaların doğmasına ve derinleşmesine yol açan ortamların hazırlayıcıları arasında yer alacaktır. Az gelişmiş ülkeler «... için asıl mesele gelişmenin sadece gelir artışı ile değil fakat aynı zamanda sosyal yapıların değişimi ile ilgili olmasından ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Brezilya 1950-1960 yılları arasında %8-12 arasında bir gelişme hızı sağladı. Ama bu gelişme hızı 1960-1968 yılları arasında durakladı. Sebebi de bir tarım reformu yapılmadan sanayi devrimi yapılmış olması idi. Gelişmenin duraklamasına sebep olan geri kalmış tarımsal yapılardı. Başka bir deyimle söylemeye çalışalım: sosyal değişmeler olmazsa gelişme de olmaz»(3). Sosyal Devlet, gelişmeğe süreklilik getirdiği için gelişen ülkeler bakımından daha da önem kazanmaktadır. Aşağıda Üçüncü Planın sosyal felsefesini ve içeriğini incelerken bu temel ilkeden geniş ölçüde uzaklaşılmış olduğunu göreceğiz. Halbuki, «geri kalmış ülkelerin, hızlı da olsa, normal bir ekonomik büyüme ile ileri ülkelere yetişmenin imkânsızlaştığı ve dramatik sıçramaların gerekliliğinin ortaya çıktığı günümüzde, bu sıçramaları gerçekleştirecek *insana* yapılacak yatırım en önemli *üretim faktörlerinden* birini teşkil etmekte ve sosyal gelişmeyi bütün önemi ile yönetici grupların gözü önüne sermektedir»(4) diyen Devlet Planlama Teşkilâtı, öyle anlaşılıyor ki, hükümetle karşı karşıya geldiği bir alanda fazla bir şey yapamamıştır.

II. BIRINCI VE IKINCI KALKINMA PLANINDA SOSYAL DÜŞÜNCE.

Anayasamızın 129. maddesi, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır, ilkesini koymuştur. Bu temel ilkeden, kalkınmanın bir bütün olarak kabul edildiği, sosyal kalkınmanın da ekonomik kalkınma ile birlikte yürütülmesi gereğinin benimsendiği kanısına ulaşmak mümkündür. Böylece Anayasamız, ekonomik ve sosyal kalkınma alanında bir çelişki olmadığı görüşünden hareket etmektedir. Ancak, Anayasamızın bu dengeci ve ileri felsefesi, siyasal iktidarlar tarafından her zaman anlaşılmış değildir. Ülkemizde ekonomik iktidar da siyasal iktidar da muhafazakâr güçlerin ellerinde bulunmaktadır.(5) Aynı sosyal katın elinde hem ekonomik hem de siyasal güç yığışması olayı, toplumda sosyal adaletsizliği yaygınlaştırmakta ve derinleştirmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderek büyümekte olması bu gerçeği yansıtmaktadır. Böyle bir oluşum toplumda tehlikeli bölünmeler ve zıtlaşmalar yaratır. Ama ne var ki, bu tehlikeli sosyolojik oluşuma rağmen muhafazakâr siyasal ve ekonomik güç, kalkınma planlarını sosyal muhtevadan gittikçe yoksunlaştırma politikasında ısrar etmektedir. Ekonomik kalkınmanın da zamanla bir engeli olabilecek bu yanlış politika, özellikle Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına önemli ölçülerde yansımıştır.

1. BIRINCI PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE

1961 Anayasasının halkın oylamasına sunulması ile Birinci Plan Hedefleri ve Stratejisinin Bakanlar Kurulunca kabul ve ilânı (5 Temmuz 1961 tarihli Resmi Gazete) hemen hemen aynı tarihlere rastlar. Bu, gelişi güzel bir rastlantı sayılmamalıdır. Anayasanın öngördüğü ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel bir aracı olan plancılığın Anayasa ile birlikte doğuşunu anlatmaktadır. İşte, bu Plan Hedefleri ve Stratejisi belgesinin ilk paragrafında, «Türk toplumunun seçtiği yaşayış şekli olan demokrasi düzeni içinde en yüksek kalkınma hızını sağlayacak, devam ettirecek ve *sosyal adaleti* gerçekleştirecek bir kalkınma planı yapılacaktır» ilkesi yer almıştır. Adam başına düşen GSMH düzeyinde %4 oranında bir artış sağlamak, alınacak tedbirlerle onbeş yıllık dönem içinde istihdam sorununu çözme ve bu dönemde adil bir gelir dağılımına ulaşma sosyal adaletin üç büyük ereğidir. Bu düşünceler çerçevesi içinde, «Plan stratejisinde belirtildiği gibi, iktisadi kalkınmamız, sosyal adalet ilkeleri ile bağdaştırılarak ahenkli bir gelişmenin gerçekleşmesi yoluna gidilecek ve kalkınma hamlesinin sosyal adalet ilkelerinden sapmasına müsaade edilmeyecektir. Kalkınma hamlesinin amaçları arasında en önemli yeri tutan ilkeler, iktisadi kalkınma ile geliştirilen kaynakların yurt refahının arttırılmasında kullanılarak halkın yeterli bir yaşama seviyesine ulaştırılması, sosyal güvenlik, adil bir gelir dağılımı ve kelimenin en geniş anlamıyla yurt ölçüsünde bir fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. Başka bir deyimle, kalkınma felsefesinin özü, mümkün olduğu kadar geniş halk topluluklarını daha yüksek bir yaşama seviyesine ve sosyal güvenliğe ulaştırmaktır.

Sosyal amaçların tam olarak gerçekleşmesi Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının imkânları dışında kalacağından hedeflere ulaşmak için kullanacağımız araçların önce onbeş yıllık yörünge içinde düşünülmesi gerekmektedir. Bu yolda alınacak tedbirler etkilerini ancak uzun sürede gösterebileceklerinden onbeş yıllık dönem sonunda sosyal hedeflerimize yaklaşabilmemiz için alınması gereken tedbirlerin uygulanmasına Birinci Beş Yıllık Plan döneminde kesin bir öncelik vermek gerekmektedir.» (6)

Görüldüğü üzere Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında sosyal düşünce önemli bir yer alıyor. Uzun dönemde ekonomik kalkınma ile sosyal kalkınma arasında uyumlu bir dengenin hem kurulabileceği hem de kurulması gereği benimsenmiştir. Gelir dağılımında adaleti sağlamak, üzerinde ısrarla durulan bir sosyal düşünce olarak beliriyor. Ekonomsal ile sosyal arasında bir denge kurma politikası kalkınmayı yavaşlatır mı? Böyle bir görüş zaman zaman ileri sürülmüştür. Fakat bu düşünce hem çok tartışılmış hem de geçerliliği ve doğruluğu kabul olunmamıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının da böyle bir görüşü benimsemediğini yukarıda saptamış bulunuyoruz. Böyle olmakla beraber, «Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının genel politika bölümlerinde... tanımlanan dengeli kalkınma anlayışı sosyal ve ekonomik hedeflerin kantitatif olarak ortaya konmasında aynen muhafaza edilmemiştir. Sosyal ve ekonomik plan entegrasyonu sadece kalitatif hedeflerin tesbitinde gözönüne alınmış, bunun dışında sosyal kalkınma hedefleri iktisadi planın bir *residual*'i olarak belirmiştir.(7) Böyle olduğu içindir ki saptanan gelişme hızının altında kalan ekonomik büyüme sosyal kalkınmayı çok az etkilemiş, yapılan araştırmalar temel bir amaç olarak kabul edilmiş bulunan gelir dağılımı adaletinin sağlanamadığı, gerekli tedbir ve politikalar uygulanamamasından ötürü tersine adaletsizliğin daha da büyüdüğünü ortaya koymuştur.

2. IKINCI PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının temel düşüncesi içinde bir sosyal düşüncenin varlığını saptamak güç değildir. İkinci Plan Hedefleri ve Stratejisinde, «hür ve medeni bir ortamda, güvenlik, refah ve mutluluğa erişmek çabası içindeki Türk milleti, demokrasi içinde yaşamayı; iktisadi ve sosyal kalkınmayı demokratik yollarla, karma ekonomi düzeni içinde gerçekleştirmeyi; *adalete ve tam çalışma esasına bağlı, herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesine ulaşmayı gaye edinmiştir*»(8) denilmekte ve kişisel ve bölgesel

gelir dağılımı adaletini, fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti sağlama amacına yönelmiş bir kalkınma planı hazırlanacağı belirtilmektedir.(9). Bu kalkınma planında «tam çalışma esasına göre istihdam imkânlarının genişletilmesi, müterakki vergiler, halk kütlelerinin yararına genişleyen ve dengeli dağılan kamu hizmetleri, kişilerin yetişme ve gelişmelerinde fırsat eşitliği ve gelir farklarını azaltıcı yöndeki diğer politikalar sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde kullanılacak başlıca politikalar olacaktır»(10). Bununla beraber, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hedefleri ve Stratejisinde ekonom- Ancak bu denge sektörler arasında sağlanacak bir gelişme dengesi olacaktır. Öte yandan sanayileşmeyi gerçekleştirmek için tarım kesiminden sanayie kaynak aktarılması(11) düşüncesi, izlenmiş olan yanlış fiyat politikası ile tarım kesiminde çalışanlar bakımından sosyal adaleti geniş ölçüde zedelemiştir. Buna rağmen *sosyal adalete uygun bir gelir dağılımı(12)nın* temel bir ilke olarak kabul olunduğu da sık sık tekrar edilmiştir. Stratejide fiyat istikrarı temel bir ilke olarak kabul edildiği ve devamlı fiyat yükselmelerinin ,sosyal yönden katlanılması güç sonuçlar doğuracağı(13) ifade olunduğu halde, İkinci Beş Yıllık Plan döneminde çok yüksek fiyat artışları ile karşı karşıya gelinmiş olması, izlenen politikaların benimsenen ilkeler doğrultusunda olmadığını göstermiştir. Bu durum Stratejide benimsenmiş olan adaletli gelir dağılımı ilkesinde de ortaya çıkmıştır.

Gerçekten, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hedefleri ve Stratejisinde örgün ve yaygın eğitime, sosyal güvenliğe, sağlık hizmetlerine, köy kalkınmasına önemle yer verileceği ve, «... *gelirleri yalnız ücretlerden doğan ve emeği ile geçinenlerin* sosyal adalet ilkesine göre, toplumun diğer gruplarının sahip oldukları hakları Anayasanın öngördüğü düzende teşkilatlanarak elde etmeleri, sanayideki ve belli ölçüde hizmetler sektöründeki bu gibi teşkilâtlanmanın köy ve kasabalarda çalışanları da kapsaması desteklenecektir(14) denilmesine rağmen, politikalar genellikle bu ilkeler doğrultusunda olmamıştır. Eğitimde ve öteki alanlarda saptanmış olan hedeflerin gerisinde kalındığı gibi gelir dağılımındaki adaletsizlikler de İkinci Beş Yıllık Plan döneminde büyümüş ve derinleşmiştir. Gerek resmi gerek özel araştırmalar bunu doğrulamaktadır.

Bilindiği üzere ülkemizde gelir bakımından en elverişsiz durumda bulunanlar tarım işçileri ile küçük ve bir ölçüde de orta boyutlarda toprak sahibi olan çifçilerdir. Gelir dağılımı adaletsizliği işçilerle birlikte özellikle bu katlar açısından söz konusu olmaktadır. O halde, adil ve dengeli bir *toprak reformu* sosyal adaletin temel bir ilkesi olarak belirmektedir. «Tarım reformu, tarımsal bünyenin temelindeki aksaklıkları gidermeğe yönelmiş tedbirler dizisi olarak kabul edilecektir»(15) denilmiş ve böyle bir reformun kaçınılmazlığı açık olarak benimsenmemiştir.

Bütün çelişmelere rağmen, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hedefleri ve Stratejisi, sosyal bir espriye sahiptir. Öyle anlaşılıyor ki, tereddütleri, sosyal kalkınmaya da bir ağırlık verilmesinin ekonomik kalkınmayı engelleyebileceği düşüncesinde ve ekonomik kalkınmaya öncelik tanınmasına inanmış olması içinde yoğunlaşmaktadır. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının Genel Amaçlarını saptayan Birinci Bölümünde, «İkinci Beş Yıllık Plan toplumun hayat standardının yükseltilmesini amaç olarak almıştır. Genellikle ekonomik gelişmenin mümkün olduğu kadar hızlandırılması ile yaşayan kuşakların, tüketim miktarı ile ölçülen fiziki refahının yükseltilmesi arasında bir çelişme vardır»(16) denilmek suretiyle bu kuşku ve tereddüt ifade ediliyor.

Çelişki, Stratejide ve İkinci Planda açıklanmış olan sosyal düşünce ile uygulamadaki sapmalar saptandıkça daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekten 1967-1972 yılları arasında sosyal nitelik taşıyan tedbirlerin hemen tümünde hedeflerin gerisinde kalınmıştır. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminin dışa bağlı tekelci kapitalizmin doğuş ve bilinçleniş dönemi olduğu düşünülürse, sözünü ettiğimiz çelişkinin gerçek nedenleri daha kolay anlaşılır.

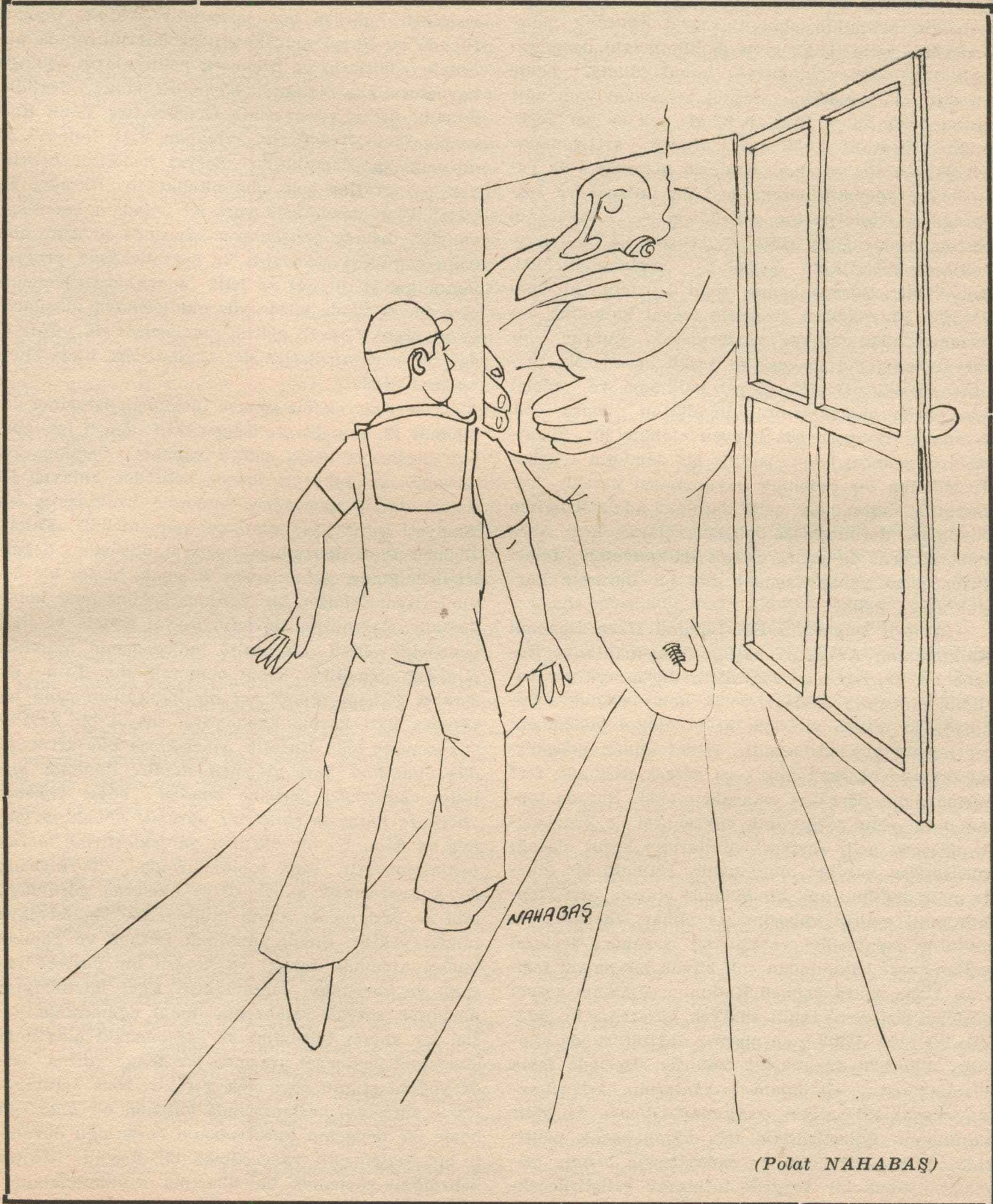
DE, ÜÇÜNCÜ PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE. NININ TEMEL HEDEFLERI VE STRATEJISIN-DE ÜÇÜNCÜ PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE.

1970 yılı ve sonraları, Türkiye'de sanayileşme hareketinin, ekonomik ve sosyal politikalarda ağırlığını duyurduğu bir dönemin başlangıcıdır. Bu başlangıç ile birlikte mevcut kaynak ve olanaklar sanayileşme hareketinin etkisi altına girmektedir. Ekonomik kalkınma ile sosyal kalkınma arasında bir denge kurulması gereğinin bir Anayasa ilkesi olduğunun unutulmasına doğru önemli adımların atıldığı görülmektedir. Ancak, bu oluşum cereyan ederken sanayileşme hareketini yürüten büyük tekelci sermaye ile ticaret ,ithalat ve ihracat sermayecileri ,tefeciler ve toprak ağaları arasında menfaat çatışmaları ortaya çıkmakta ve her bir grup siyasal gücü kendi tarafına çekmeğe uğraşarak kendi politikasını yürütmeğe çalışmaktadır. Fakat, bütün bu grupların, küçük büyük sermayecilerin birlik oldukları nokta 1961 Anayasasının sağlamış olduğu demokratik mücadele olanaklarından yararlanarak haklarını savunan işçi sınıfının ve bunları destekleyen entelijansiyanın güçlenmesini ve ülkenin yönetiminde söz sahibi olmalarını önlemektir. 1970'den sonra, özellikle tekelci büyük sermaye ağır basarak arzulanan doğrultuda gelişmeler sağlanmıştır. Partiler üstü hükümet formülü ve buna dayanılarak Anayasada yapılan köklü değişiklikler ekonomik kalkınma ile sosyal kalkınma arasında

dengenin, birinci lehine bozulmasının sessizlik içinde sağlanabilmesinin ilk ve önemli girişimleri olmuştur. Tekelci büyük sermaye engelleri bir bir aşmaktadır. Bu gelişim Strateji ve Plana geniş ölçüde yansımış bulunuyor.

1. YENİ STRATEJİDE SOSYAL DÜŞÜNCE.

Önceki iki plan gibi Üçüncü Beş Yıllık Planın da bir Hedefler ve Strateji belgesi vardır. Bu belgede Üçüncü Beş Yıllık Planın yeni bir perspektif içinde hazırlanması gereği belirtilmektedir. Bu gereğin başlıca nedeni, Türkiye'nin Ankara Anlaşması çerçevesinde Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmaya geçişi düzenleyen Katma Protokol'ün 1973 yılından itibaren yürürlüğe girmiş olmasıdır. Ekonomik ve sosyal kalkınma çalışmaları bundan böyle bu büyük gerçeğin gereklerine ayarlanmak zorundadır. *Karma ekonomi sistemi* içinde Anaya-

(Polat NAHABAŞ)

sanın buyruğu ve kalkınma planlarının vazgeçilmez bir parçası olduğu ifade olunan «reformlar»ın, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı hızlandırmak için en kısa zamanda gerçekleştirilmesi zorunluğu(17) Strateji'de açıklanmaktadır.

Uzun Dönemli Kalkınmanın ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının Temel Hedefleri ve Stratejisi incelendiği zaman genel olarak Birinci ve İkinci Strateji'lere kıyasla zayıf bir sosyal düşünceyi yansıttığı hemen görülmektedir. Gizli ve açık işsizliğin artmakta olduğu, sosyal güvenlik gelişmelerinin yetersizliği, gelir dağılımındaki dengesizliğin büyümekte olduğu(18) kabul edildiği halde bu durumları giderici, azaltıcı ve sosyal yanı ağır basan düşüncelere Strateji içinde pek az yer verilmiştir. Strateji, «milli tasarrufların arttırılması» gereğinden söz ederken, bunların hizmetlere ve yatırımlara dönüştürülerek, devletin iktisadi ve sosyal görevlerinin yerine getirilmesi ise, Anayasanın 53. maddesine göre, «iktisadi gelişme ile mali kaynakların yeterliliği ölçüsüne» bağlanmıştır(19), demektedir. Burada hemen şunu belirtelim ki Anayasanın 53. maddesi, özellikle sosyal kalkınma konusunda hükümetlerce sürdürülecek durgun bir sosyal felsefenin mazeretini teşkil edebilecek nitelikte değildir. Devlet, sosyal kalkınma ve adalet için bütün olanaklarını kullandıktan sonra 53. maddeye sığınmak söz konusu olabilir(20). Tasarruflara gelince, bunun sınırlı bir azınlığın tekelinde bulunan bir erdemlik sayılmaması gerekir. Tasarrufun sağlanması gelir dağılımı adaletsizliğinin büyümesi, derinleşmesi bahasına olursa, hem Anayasanın hem de genel olarak kalkınmanın temel düşüncesine yabancılaşmak gibi bir durumla karşı karşıya gelinir.

Strateji belgesinin III. Bölümü Uzun Dönemli Kalkınmanın Amaçları başlığını taşımaktadır. Burada bir ağırlığı olan sosyal bir düşünceye yer verilmiş olduğunu söyleyebilmek kolay değildir. Deniliyor ki, «1995 yılı için hedef alınan gelişmişlik seviyesinin yükseltilmesidir. Hedef alınan gelişmişlik seviyesi ve ekonomik yapı gerçekleştiğinde, fert başına gelir, dört kat artacaktır»(21). Burada toplam milli gelir seviyesinin yükselmesi ile kişi başına düşecek gelir seviyesi oranlarının koşut olacağı görüşünden hareket olunmuştur. Halbuki bir ülkede gelir dağılımı adil bir biçimde oluşmuyorsa, toplam milli gelirin yükselmekte olması «herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması» bakımından çok büyük bir anlam taşımaz. Daha sonra üçüncü Kalkınma Planının sosyal düşünce sistemini tahlil ederken göreceğiz ki, adaletli bir gelir dağılımına ulaşma doğrultusunda alınması mümkün ve gerekli tedbirler üzerinde fazla durulmamıştır. «İstihdam imkânlarının arttırılması, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ve gelir dağılımının iyileştirilmesi için uygulanacak politikalar perspektif dönemde sanayileşme hızını yavaşlatmıyacak bir dengede tutularak geliştirilecektir»(22) denilmek suretiyle temel hedefin sanayi kalkınması olduğu, sosyal adaletin bu kalkınmanın sınırlayacağı bir nitelikte tutulacağı ortaya konulmaktadr. Bu, bir bakıma sosyal adaletin ihmali bahasına sınai sermayenin yığışmasının tercih olunduğu anlamını taşımaktadır. Bununla beraber perspektif dönem için kalkınma politikasının ilkeleri saptanırken, «gelir dağılımının iyileştirilmesi, gelir grupları arasındaki fark azaltılarak ve yurt içinde daha dengeli bir gelişme sağlanarak gerçekleştirilecektir» görüşü benimsenmiştir. Ancak, Üçüncü Planda bu ilkeyi gerçekleştirme doğrultusunda alınacak tedbirlerin ve izlenecek politikaların açıklığa kavuşturulmuş olduğunu söylemek kolay değildir. Esasen, Strateji belgesinin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Hedeflerini saptayan VIII. Bölümü bu durumu kanıtlamaktadır. Sosyal hedefleri belirleyen paragraflar çok cılız niteliktedir. Burada, Üçüncü Plan döneminde yurt içi istihdam hacminde ve yurt dışında çalışanların sayısında artışlar olacağı, sağlıkevi standardı ile sosyalizasyon programının genişletileceği ve hâlâ gerçekleştirilememiş olan ilk eğitimde yüzde yüz okullaşmaya ulaşılacağı ve öteki dereceli eğitim alanlarında da yüzde 9'dan 50'ye varan ilerlemeler sağlanacağı ifade olunmaktadır.(23).

Genel olarak bir sonuca ulaşılmak istenirse denilebilir ki, yeni Strateji perspektif dönem için sosyal düşünceye kesin olarak yabancı değildir. Bu durumda ve yukarıda kısaca belirtilen anlayışı ile sosyal devlet ilkesinden tamamile uzaklaşmış bir zihniyeti yansıttığı anlamına gelmemelidir. Fakat, Üçüncü Plan dönemindeki sosyal düşünce değerlendirildiğinde, aynı sonuca ulaşmak, başka bir deyimle aynı iyimser bir yorumu benimsemek kolay değildir. Çağımızda, devletin sosyal alanda ve ilerlemedeki rolünü çok basite indirgemenin mümkün olmadığı genellikle kabul olunmaktadır. Tam bir serbest girişim rejimi, saf bir kapitalizm uzun bir süreden beri karma ekonomiye, sosyal bir devlete dönüşmekte olan Birleşik Amerika'da bile artık bir düş olmaktan ileri gidememektedir. Bununla birlikte, ekonomsal ilerleme bundan böyle «*iyi*»nin «*kötü*»ye karşı devrimci bir uğraşısı olmaktan çıkmış ve daha iyi bir durumu gerçekleştirme olarak benimsenmiştir. Batı toplumlarında, Türkiye'nin de Anayasasında kabul ettiği ilkelerde görüldüğü gibi ne özel ne de kamu mülkiyetini kaldırmaya imkân yoktur. Şimdi yapılmak istenen ve yapılan bunlar arasında barışçı ve geçerli bir birlikte yaşamı ve varolmayı sağlamaktır. Eğer bu anlayışa ulaşılırsa sosyal düşüncenin ihmal edilmesinin geçici bir anlam taşıdığını ve çağımızdaki oluşumun ekonomik ile sosyal arasında bir denge kurma içinde yoğunlaştığını söylemek gerekir. Hele sermayeleşme sürecinin başlangıcında bulunan bir ülke için böyle bir dengenin kurulmasının zorunluğu devamlı bir ilerlemenin vazgeçilmez bir koşulu olarak belirdiğini söylemek bir abartma sayılmamalıdır.

2. ÜÇÜNCÜ PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE

Genellikle az gelişmişlikten kurtulma çabası içinde bulunan bütün ülkelerde her yeni kalkınma planı, kendisinden öncekinin çözemediği sorunlara yeni yaklaşımlarla yeni çözüm yolları bulmak durumu ile karşı karşıyadır. Üçüncü Kalkınma Planı için de durum böyledir. Bundan başka, 1973 yılından itibaren ekonominin gelişmeleri, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Geçiş Dönemine girilmiş olmayı da gözönünde bulundurmak zorunluluğundadır, Üçüncü Plana göre, «sağlanan olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye'nin bugün yarışmak ve yetişmek durumunda bulunduğu ülkelerle karşılaştırılması, Türk ekonomisinin henüz yeterli bir gelişmişlik düzeyine ulaşamadığını ortaya koymaktadır. Bunun başlıca nedenlerinden biri, Türk toplumunun karşılaştığı temel sorunların kısa dönemde çözümlenebilir niteliklerde olmamasıdır. Ayrıca Birinci ve İkinci planlarda öngörülen hedeflere her alanda tam olarak erişilememesi bu sorunların çözümünde gecikmelere yol açmıştır(24).» Sorunların çözümünde, Üçüncü Planda ileri sürülen başarısızlık nedenine katılmanın kolaylıkla mümkün olmıyacağına değinerek, önümüzdeki dönemlerde Türk kalkınmasının hangi sorunlarla karşılaşacağını saptayalım. Bunlar Üçüncü Plana göre, 1. Hızlı nüfus artışı, 2. İstihdam, 3. Yaşama düzeyinin düşüklüğü ve dengesiz gelir dağılımı, 4. Eğitim, 5. Sağlık, 6. Yerleşme, 7. İç tasarruf açığı, 8. Teknoloji, 9. Dış ticaret, 10. Kamu yönetimi, 11. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile gümrük birliğidir.(25) Çözümlenmesi gereken bu sorunlardan, sosyal düşünce ve kalkınma ile doğrudan doğruya bağlantılı olanları üzerinde kısaca durarak içinde bulunulan durumun değerlendirilmesinde yarar var.

A. *Çözüm Bekleyen Sosyal Nitelikli Sorunlar.* — Bunları yukarıda 11 konu içinde toplayan açıklama içinden seçerek nüfus, istihdam, gelir dağılımı, eğitim ve sağlık sorunları olarak ele alabiliriz.

a. *Nüfus.* — Ötedenberi bilindiği üzere Türkiye dünyada nüfusu çok hızlı artan ülkelerden biridir. Bugün, katılmaya hazırlandığımız Avrupa Ekonomik Topluluğuna mensup ülkelerde Nüfus artış hızı %1'in altına düşmüş olduğu halde bu oran Türkiye'de uzun yıllardanberi %3'e yaklaşan bir gelişme göstermektedir. Tartışılabilir bir yönü bulunmasına rağmen hızlı nüfus artışının az gelişmiş ülkeler için ekonomik ve sosyal kalkınma çalışmalarını engellediği, güçleştirdiği ve geciktirdiği görüşü yaygındır. Nüfusun yaş bileşiminde hizmet isteyen tüketici grubun ağır basması ekonomi üzerinde önemli bir yük olmaktadır. Bu durumda, «gerek yüksek bağımlılık oranı, gerek hızlı nüfus artışı nedeniyle fertlerin alt yapıdan beslenmeye, eğitimden sağlığa kadar her türlü ihtiyaçlarının karşılanması, gelecek dönemlerin önemli bir sorunu olacaktır(26).

b. *İstihdam.* — Hem yukardaki durumun hem de yatırımların yetersizliğinin bir sonucu olarak Türkiye'de de bütün az gelişmiş ülkeler gibi bir istihdam sorunu sürekli olarak günlüğünü muhafaza etmektedir. Geçen on yıllık dönemde, 15-64 yaş grubundaki nüfusun yaratılan istihdamdan daha hızlı artmış olması, istihdam sorununun ağırlığını daha da artırmış bulunmaktadır. Bütün ekonomik kesimlerde hem açık hem de gizli işsizlik artmaktadır. Bu duruma bir çare olarak kabul edilen işgücü ihracı, esasında nitelikli işçileri de geniş ölçüde dışarıya gönderdiği için ekonomi üzerinde, görünmeyen bir ağır yük olarak olumsuz etkiler yapmaktadır. Sosyal adalet, önce herkese özellikle çalışma arzusunda ve yeteneğinde olanlara bir gelir sağlamakla başlar. Şu halde sorunun ekonomik yanı kadar sosyal yanı da önemlidir. Yaygın ve yoğun bir işsizlik ekonomi üzerinde ağır bir yük olduğu gibi kalkınmanın da başlıca bir engelidir. «...1972 de 14.3 milyon kişi olan işgücü arzının ancak 12.7 milyonu gerçek anlamda istihdam olanağı bulabilmekte, geri kalanların 250 bin dolayında bir kısmının tarım sektöründe gizli işsiz olarak, 750 bininin ise tarım dışı sektörlerde marjinal verimliliği çok düşük geçici işlerde çalışmakta oldukları ya da işsiz bulundukları tahmin edilmektedir(27)». İşsizliğin birikmesi, yaygınlaşması bir toplumda sayısız kişisel ve toplumsal huzursuzlukların, maddi ve manevi gerilemelerin kaynağı olduğuna göre, işgücü yoğunluğu yüksek yatırımlar önümüzdeki dönemlerde de Türkiye için hayati bir önem taşıyacaktır.

c. *Gelir Dağılımı.* — Gerek özel gerek resmi olarak şimdiye kadar yapılmış bulunan bütün araştırmalar Türkiye'de gelir dağılımının adil ölçüler içinde oluşmadığını ve giderek daha da kötüleştiğini göstermektedir. Bu kötüleşme son birkaç yıl içindeki fiyat ve ücret gelişmelerinin incelenmesi ile açıkça ortaya çıkmaktadır. Daha sonra göreceğiz ki Üçüncü Kalkınma Planında gelir dağılımına ilişkin her hangi bir bilgi yer almamaktadır. Bu, elbette manidardır.

Gerçek ücretler 1970 den bu yana düşme eğilimi içine girmiştir. 1970 yılında 30.44 lira olan gerçek ücretler 1972 yılında 27,88 liraya düşmüştür. Bu durumun daha da kötüleşmemesi toplu sözleşme rejiminin devlet sektöründe bir dereceye kadar daha iyi işlemiş olmasına bağlanabilir. Ücretlerin, toplu sözleşme rejiminin uygulanmaya başladığı 1963 den sonra durumunu izleyecek olursak daha da açıklığa ulaşmış oluruz. Üçüncü Planın verilerine göre 1962, 1970 ve 1971 yıllarında ortalama gerçek işçi ücretleri kamu kesiminde sırası ile 17.4, 23,3 ve 26.9 lira iken bunlar özel kesimde aynı yıllar için sırası ile 18.3, 20.5 ve 22.1 liraya düşmüştür. Bu tür bir gelişmenin basit anlamı kâr marjlarının özel kesimde yükselmekte olması ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin gittikçe derinleşmesidir. Böyle bir oluşum, kuşkusuz, Anayasamızın temel düşüncesi-

ne, felsefesine aykırıdır. Çeşitli biçimlerde yasalara ters düşülebilir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik de bu ters düşüşlerden biridir.

İster kapitalist ister sosyalist olsun, çağımızın dünyası her bakımdan daha çok eşitliğe yönelmiştir. Bugün ülkemizde uygulanmakta olan gelir politikası ile bu çağdaş oluşumun dışında kaldığımızı söylersek, herhalde, bir gerçeği belirtmenin ötesinde bir sav ileri sürmüş olmayız. Kabul etmek gerekir ki, memleketimiz, ekonomisinin olanaklarını kullanarak ve canlı, kararlı ve adil bir gelir politikası izleyerek fakirlikle etkin bir şekilde savaşabilir. Sosyal huzursuzlukların kaynağı olan fakirliğin sürüp gitmesini kabul etmek ekonomsal kalkınmada kolay, fakat haksız ve adaletsiz bir yolu seçmek demektir. Satın alma güçleri yetersiz, verimleri düşük, sağlıkları, mesken ve beslenme düzenleri bozuk, eğitimleri geri ve bütün bunların üzerinde haksızlığa uğradığı kanısı içinde bulunan insanların çoğunlukta olduğu bir ülkede kalkınma çabalarının büyük engellerle karşılaşacağını söylemek, sanırız, bir yanılgı sayılmaz. Şimdi, adaletli bir gelir dağılımı politikasında bize kıyasla ileri bir politika yürütmekte olan Avrupa Ekonomik Topluluğuna mensup ülkelerde(28) dahi fakirliğin yenilmesi için daha aktif ve adaletli bir gelir politikasının üzerinde ısrarla durulurken, Türkiye'nin bu konudaki isteksizliği, tarımsal kesimden sanayi kesimine, fakir kitlelerden zengin katlara gelir aktarma politikaları, enflasyoncu gidişle savaştaki başarısızlığı kanımızca tehlikeli boyutlara ulaşmıştır.

Şu halde gelir dağılımında adaletli bir uygulamaya ulaşmak önümüzdeki beş yıllık dönemin başlıca sorunlarından biri olacaktır. Gerçek böyle olduğu halde gelir dağılımı sorunu önemsenmemiştir. «Türkiye 1972 de 364 dolar dolayında olan fert başına geliri ile Avrupa ülkeleri arasında en geri düzeyde bulunmaktadır. Bu gelir, Avrupa Ekonomik Topluluğu üyelerinin ortalama gelir düzeyinin altıda biri kadardır. *Ayrıca, gelir, iş ve meslek grupları* itibariyle geli rağılmı?'Ztyah6auyöıdcmfhsdm ları itibariyle gelir dağılımı dengesizdir(29)». Görülüyor ki, gelir dağılımı ile gelir düzeyi her halde bilinerek, aynı şeymiş gibi ortaya konulmak istenmiştir. Yapılan karşılaştırma ile Türkiye'nin ne derece düşük bir gelir düzeyi içinde bulunduğu ortaya konularak dağılımın adaletsizliğine bu yoldan bir izah getirmek isteniyorsa, bu, yanlış olsa gerek. Dağıtılacak daha az gelire malik olmak, sanırız ki, daha çok adil olmayı zorunlu kılar. Bu, sermayenin güvenliği bakımından da gereklidir. Gelir dağılımı ile ilgili 164. paragraf Plana isteksiz olarak girmişe benziyor.

(Son bölümü gelecek sayıda)

---

(1) Bk. Cahit Talas: La Législation du Travail Industriel en Turquie, Genêve, 1940, s. 14-15.

(2) ibid., s. 13-19.

(3) Josué de Castro: Avrupa ve Üçüncü Dünya Ülkeleri, Avrupa Topluluğu - Ortak Pazar. No. 11, Temmuz 1972, s. 12.

(4) Tulgar Can: Sosyal Planlama — Özel Seri No. DPT: 44 — SPD: 16, Ankara 1971, s. 1 (Teksir).

(5) Bu yazı 1973 seçiminden önce yazılmıştır.

(6) D.P.T.: Kalkınma Planı — Birinci Beş Yıl — 1963-1967, Ankara 1963, s. 47.

(7) D.P.T.: Sosyal Planlama, Ankara 1971, s. 14. (Teksir).

(8) D.P.T.: Kalkınma Planı — İkinci Beş Yıl — 1968-1972, Ankara 1967, s. 628.

(9) ibid., s. 629.

(10) ibid., s. 629.

sal ile sosyal kalkınma arasında bir denge kurulması düşüncesi açık olarak belirmemiştir. Gerçi *hızlı ve dengeli bir gelişmeden* söz edilmektedir.

(11) ibid., s. 631.

(12) ibid., s. 632.

(13) ibid., s. 633.

(14) ibid., s. 634.

(15) ibid., s. 641.

(16) Kalkınma Planı, s. 4.

(17) Yeni Strateji ve Kalkınma Planı — Üçüncü Beş Yıl — 1973-1977, Ankara 1973, s. 973.

(18) ibid., s. 976.

(19) ibid., s. 981.

(20) Bu konuda bk.: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi: Türkiye'de İnsan Hakları Semineri, Ankara 1970, s. 217-245.

(21) Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, s. 983.

(22) ibid., s. 1003.

(23) ibid., s. 1008.

(24) ibid., s. 105.

(25) ibid., s. 105.

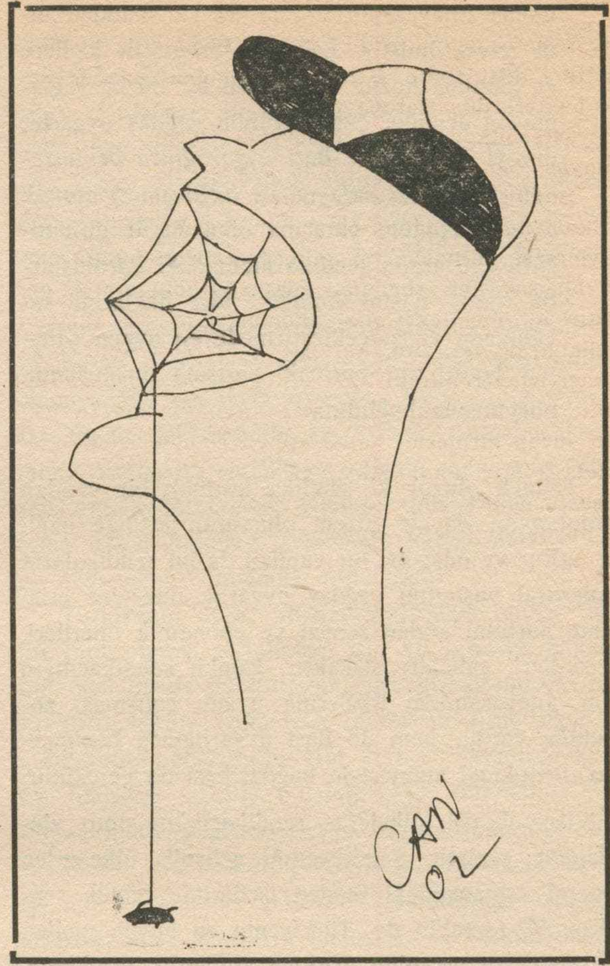
(26) ibid., s. 106.

(27) ibid., s. 108-109.

(28) Bu ülkelerde GSMH nın 1/5 inden fazlası sosyal amaçlı kalkınmaya ve hizmetlere harcanmaktadır.

Kemal SÜLKER

Sendikacılığın sınırları

DİSK'in son seçimlerde CHP ye oy verilmesi için yaptığı çağrılar, tutucu çevrelerde tedirginlik yaratarak sendikacılığın sınırları konusunu güncel bir sorun haline getirdiler. Sendikaların neler yapacakları, neler yapmayacakları 274 sayılı yasa ile saptanmıştır. Bu bakımdan bu yasa ölçüsü içinde kalmak bizim gö revimiz olmakla birlikte sendikacılığın sınırlarını genişletmek de başlıca uğraşımızdır. Çünkü Türkiyede sendikaların kabul edilen hakları yanında henüz yasalaşmamış, fakat Batı dünyasının çoktanberi kullandığı hak ve özgürlükleri de vardır. Tek başına grev hakkını ele alsak bile bizdeki grev sınırı ile Batı dünyasının işçi sendikalarının uyguladıkları grevler arasında dağlar kadar ayrılıklar görürüz. Örneğin Fransız sendikaları, pahalılığı protesto için bir günlük grev yapabilmekte, fakat aynı gerekçeye dayanarak Türkiyedeki herhangi bir sendikanın grev yapması suç olmaktadır. İngilterede bir sendika 6 günlük bir grev yapıp gücünü işverene ispatlayıp tekrar toplu sözleşme masasına oturabilmekte, fakat Türkiyede süreli grev yapma hakkı işçi sendikalarına tanınmamış bulunmaktadır. Örnekleri aynı alanda çoğaltabiliriz.

Bizim bu yazımızda üzerinde durmak istediğimiz konu mevcud yasal çerçeve içinde bile bazı hakları ve özgürlükleri kullanmaktan çekinenlerin varlığına değinerek geçmek, fakat sendikacılığın olanaklarının nerelere kadar uzanabileceğine genel bir yaklaşımda bulunmaktır.

Öncelikle belirtelim ki Anayasa Mahkemesinin sendika kurma özgürlüğü hakkındaki anlayışı (E. Sayısı 1970/48 — Karar S. 1972/3) bizim anlayışımızın gerekçesini teşkil etmektedir. Sözünü ettiğimiz görüşü Anayasa Mahkemesi şöyle açıklamıştır:

> «Sendika kurma özgürlüğü, bir yandan demokrasiye dayalı düzeni oluşturan kişiliğe bağlı hak ve ödevlerdendir, öte yandan da toplumsal yaşantıyı çağdaş uygarlık düzeyine eriştirme amacını güden sosyal ve iktisadî hak ve ödevlerdendir. Bunların yerine getirilmesinde gözönünde tutulacak başlıca temel

ilkeler Anayasanın 10., 11. ve 12. maddelerinde gösterilmiştir. Eşit kullanılmayan kişilere ve kamuya huzur ve adaletli bir düzen sağlamayan sendika özgürlüğünün çağdaş uygarlık düzeyi ile ve hele *Batı uygarlığınca benimsenen demokrasi anlayışı ile bağdaşması olanak dışıdır.* Toplum yararına olan özgür girişimlerde, bu arada sendika alanındaki kuruluşlarda, daha iyisini bulmak, kişi haklarını savunmada ve gerçekleştirmede en uygun çalışma örgütlerini kurmak, yarışma duygusunun oluşmasına bağlıdır.»

Demek oluyor ki sendika kurmak bir yandan demokrasiye dayalı düzeni oluşturan kişiliğe bağlı bir haktır ve ödevdir. Bir yandan da bu sendikaların, toplumsal yaşantıyı çağdaş uygarlık düzeyine erişurme amacını güden sosyal ve ekonomik önerileri, girişimleri, çabaları olacaktır. Çünkü sendikacılığın hem Anayasamızın ilkelerine uygun çalışması zorunluğu vardır, hem de Batı uygarlığınca benimsenen demokrasi anlayışıyla bağdaşması da gereklidir.

Demokratik ülkelerde sendikacılığın sınırı alabildiğine geniştir. Sendikacılığı gelişmiş ülkelerden Federal Almanyadaki maden işçilerinin büyük sendikası İG Metal'in de, Türkiyenin en büyük maden işçileri sendikası olan Türkiye Maden-İş Sendikasının da üyesi bulunduğu İMF nin (Uluslararası Maden İşçileri Sendikasının) 22. Kongresinde görüşülen konular, alınan kararlar hakkında bazı açıklamalar yaparsak, Batı dünyasının sendikacılığının sınırları hakkında uyarıcı ve yetici bilgiler edinmiş, fikir sahibi olmuş bulunuruz.

İMF, 1974 te yine kongresini yapacaktır. Ancak 26-30 Ekim 1971 de yaptığı son Kongresinde «gelişmekte olan ülkelerdeki sefaletin ve sömürünün ortadan kaldırılması ilkesine sadık olduğunu» belirtmiş ve şunları kamuoyuna açıklamada yarar görmüştür; İ M F :

— Gelişmekte olan ülkelerde sendikaları sosyal ve ekonomik kalkınmanın ve tüm eski bünyelerden kurtulmuş demokratik bir toplumun yaratılmasında gerekli bir araç olarak destekler.

— Üçüncü Dünya'daki üyelerini temel sendikal haklarının, grev ve toplu sözleşme haklarının tanınması, daha iyi ücret, iş ve sosyal koşulların gerçekleştirilmesi, endüstriyel, ekonomik ve sosyal kararların alınmasına etkin bir şekilde katılmaları, ulusal gelir ve servetin adil bir şekilde dağıtılması temeline dayanan ekonomik kalkınmanın sağlanması için yaptıkları mücadelede destekler.

— İMF, insan haklarının ihlâl edildiği, sendikaların hükümetlerce baskı altında tutulduğu hallerde kamuoyunun dikkatini çekmek için İLO gibi (Uluslararası Çalışma Teşkilatı) kuruluşların formlarından yararlanacak, nerede hükumetler veya işverenler sendikal özgürlükleri ve demokratik hakları ihlal ediyorlarsa, bu gibi ülkelerde İLO gibi kurumların müdahalede bulunmasını, uluslararası protestolar yapılmasını istemeğe devam edecektir.

— İMF ekonomik kalkınmanın başlıca amacının işçilerin ve öteki ekonomik bakımdan zor durumda olan gurupların hayat standartlarının geliştirilmesi olduğu ve bu amaçla iş olanaklarının yaratılması gerektiği görüşündedir.

— Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınmaya geçilmesi için işçilerin gerçek gelirlerinin ve iş güvenliklerinin arttırılmasının ve artan satın alma gücüne bağlı olarak pazarın genişlemesinin gerçekleştirilmesinin zorunluğu ap açık ortadadır.

— İMF Esaslı toprak ve vergi reformları yapılması, adil, etkin bir idari mekanizma kurulmasını,

— Cehalete son verilmesini, meslek eğitiminin ve genel öğretim sisteminin geliştirilmesini ve yaygın hale getirilmesini,

— Yabancı ekonomik egemenliğe, kâr hırsı için de olan çokuluslu şirketlerin ve öbür sermaye yatırımcılarının dünya çapındaki stratejisine karşı tüm nüfusun sosyal ve konomik çıkarlarının, yatırım politikası ve demokratik sosyal kontrolleri sayesinde sağlanmasını,

— Bağımsız ekonomik ve sosyal kalkınma planları çerçevesinde kendi kendilerini geliştirecek ve ülkenin doğal kaynaklarını işletecek olan ulusal sanayiin kurulmasını ister.

İMF nin yukarıya aldığımız bazı ilkeleri, önerileri Batı sendikacılığının sınırları hakkında bilgi verecek güçtedir. İMF gibi bir Batılı sendikal merkez «halkın sömürülmesi yolu ile sermaye birikiminin aksine, işbirliğinin ve yardımın esaslı surette arttırılması ile bunların ciddî sorunlarının demokratik yoldan çözümlenmesi inançlarını teşvik etmek» gereğinde birleşmektedir.

İMF GENÇLİK konusunu da çok önemli bir ölçüde ele almayı gerekli görmüştür. İMF o kanıdadır ki «bazı hükümetler gençlerin protesto hareketleri sayesinde çoktan yapılması gereken bazı reform hareketlerini ciddiyetle görüşmeye ve uygulamaya» yönelmiştir. Genç işçilerle çırakların işyerlerinde ve

toplumda pek çok sorununun henüz çözümlenemediği de ortadadır. Gerçekten de hem gelişmiş ülkelerde, hem de geri bırakılmış ülkelerde gençler arasındaki işsizlik oranı çok yüksektir. Bu kuşku uyandırıcı bir durumdur. Sosyal, politik ve kültürel hayatın tüm alanlarında gençlerden yararlanılması toplumları daha ileri düzeylere ulaştıracaktır. Sendikacılığımızın çözüm arayan sorunları ile gençlerin Anayasal reformcu pek çok sorunu arasında temelde amaç birliğinin olduğu kabul edilmesi gerekli bir gerçektir. Örneğin parasız öğrenim, her isteyenin ve liseyi bitirenin Üniversite ve akademilerde öğrenim görebilmesi, ucuz kitap, bol kitaplık ve çalışma odaları, yeteri kadar öğrenci yurdu ve özgürce düşünme, araştırma yapma, her alanda bilimden yararlanma isteği sendikaların da istekleri arasındadır. Çünkü okuyabilecek işçi çocuklarının üniversite şehirlerinde yurt bulabilmesi olanağı çok sınırlıdır, bu nedenle de çalışan baba, okuyan çocuğunu yeteri kadar destekleyememektedir.

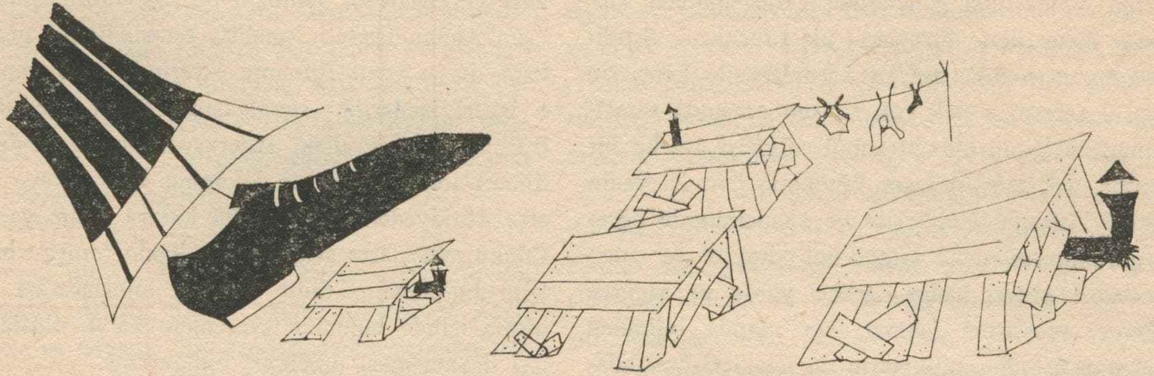
Bütün bunlar gösteriyor ki Batılı sendikacılığın sınırı yurt sorunlarının tümünü içine alan bir genişlikte tutulmuştur. 60 ülke sendika delegelerinin katıldığı İMF nin 22. Kongresinde konuşma yapan Başkan Otto Brenner çok uluslu şirketler karşısında sendikacılığımızın yeni boyutlara doğru ilerlemesi gereğini savunmuş, Üçüncü Dünya devletlerinde kapitalist kalkınma modelinin iki bakımdan gözden düştüğünü belirtmiş, sendikaların ulusal çapta etkinliklerini duyurmalarını, uluslararası işbirliği ve eylem birliğinin yeni biçimlerinin bulunması gereğini belirtmiş, gelişmekte olan ülkelerde İMF nin görevini «Bağımsız sendikaların gelişmesini tüm malî ve siyasî yollarda güçlendirmektir» demiştir.

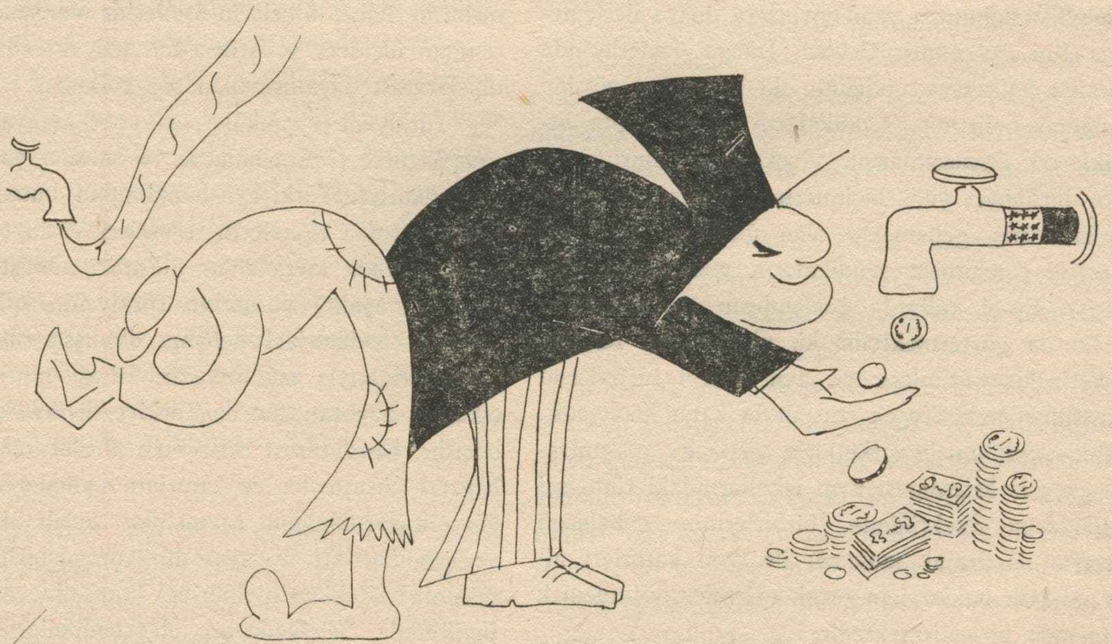
Bu da göstermektedir ki, uluslararası sendika hareketi, bir bütünleşmeyi, aynı eylem biçimlerini uygulamayı gerektirecek sorunlarla karşı karşıyadır. Özellikle çok uluslu şirketlerin gittikçe yaygınlaşması ve güç kazanması aynı işkollarındaki tüm işçi sendikalarını gerektiğinde birbirlerinin çabalarını başarıya ulaştırmak maksadı ile aynı kararları almak ve aynı haklar için ortak eylemler düzenlemek noktasında birleştirmektedir.

Bu zorunluk ulusal sendikal hakların uluslarararası haklarla eşit duruma gelmesini gerektirmektedir. Örneğin Türkiyeden başka hiç bir ülkede grev hakkı yalnız toplu sözleşme sistemi içinde ve sözleşmenin ihlali ya da sözleşme yapmama hali ile sınırlı değildir. Özellikle miting ve gösteri yürüyüşleri Türkiyeden başka hiç bir Batı ülkesinde bu kadar sınırlı ve bu kadar ceza tehdidi altında değildir. Türkiyeden başka hiç bir Batı ülkesinde genel grev hakkı kısıtlanmış bulunmamaktadır. Özellikle bir başka grevi destekleme hakkı galiba yalnız Türkiyede «hak» olarak kabul edilmemiştir. Yarın fabrikası Türkiyede de bulunan bir ilâç fabrikasında çalışan Alman işçileri, sendika temsilcilerini nedensiz kapı dışarı eden firmanın işyerinde grev yapsa ve o işyeri işçilerinin sendikasının üyesi bulunduğu İCF bütün dünyadaki federasyon üyesi sendikaları Almanyadaki sendikacı kıyımına karşı greve davet etse Türkiyedeki sendika bu karara uyamayacaktır. Çünkü mevzuatta sendikaya o hakkı tanıyan bir hüküm bulunmamaktadır. Böylece uluslararası dayanışma içinde bulunan işverenlere karşı, uluslararası işçi dayanışması önlenmiş olmaktadır.

Türkiyenin uygar uluslar arasındaki onurlu yerini tam olarak alabilmesi, işçi ve sendika haklarını uluslararası standartlara göre genişletmesini de gerektirmektedir. Hâlâ bazı çevrelerin «işçi çevreleri siyasetle uğraşamaz» gibi geri ve geçmişte kalmış fikirlerle ortalığı bulandırmaya kalkmaları yerine yarınlara doğru ilerleyen bir dünyada uygarlık gereklerine tam olarak yetişmiş bir Türkiyenin varlığı için çalışmaları beklenir. Sendikacılığımızın sınırlarını Batılı ülkelerin işçilerine ve sendikalarına tanınan ölçülere yetiştirmeden sosyal adaletten ve uluslararası dayanışmadan söz edilemez.

Türkiyede sendikalar, yurt ve dünya sorunlarına özgürce çözüm bulacak ve öneriler yapacak yetenektedirler. Türkiyeyi bunalımdan bunalıma devreden egemen çevrelerin reçeteleri Türkiyeyi işsizler ve pahalılıkla kıvrananlar ülkesine dönüştürmüştür. Birazcık ayakta duran ve Türkiyenin kalkınmasını sağlıyan endüstriyel gelişme olmuşsa bu, işçilerin fedakârlıklarıyla sağlanmıştır. Türkiyenin döviz açıklarını kapatan güç de Türkiye dışında çalışan işçilerdir. Uluslararası ticaret ve uluslararası gümrük, benzeri birleşmeler ve kararlara uymalarda «işbirliği» nin zorunluğunu savunanlar, Batılı ülke işçileri ve sendikacıları ile aynı düzeyde «işbirliği» yapılmasını kösteklememelidirler. Fransada, Almanyada, İngilterede, Belçikada v.b. de sendikaların hakları ve yetkileri neyse, Türkiyedeki sendikaların da hakları ve yetkileri aynı olmalıdır. Türkiyedeki sendikacılığın sınırı, Anayasa Mahkemesinin kararında ifadesini bulan «Batı uygarlığınca benimsenen demokrasi anlayışı ile bağdaşmış bir sendikacılık»tır. Geriye değil, ileriye bakan çalışmaların insanları olalım.

(Genç karikatüristlerimizden Can OL'un iki karikatürü)

Sömürünün yeni şekli: Enflâsyon

Aslan Başer KAFAOĞLU

19. uncu yüzyılın büyük kafaları kapital birikiminin en belirli ve etkili yönünün işçi emeğini sömürme olduğunu yazarlardı. Doğru idi. Işçiler günde 10-12 bazan 16 saate kadar çalışırlardı. Bu kadar uzun bir sürede çalıştırılan işçilerin emeği epeyce önemli bir sömürme oranı yaratabiliyordu. Nedir sömürme oranı: Işçinin emeği ile yarattığı değer (D) ve aldığı ücret (d) ise bu ikisi arasında ki farkın yani (D-d) nin yaratılan değere oranıdır. Formüle edersek:

$$\text{Sömürme oranı } \frac{D-d}{D}$$

$$\text{yani } \frac{\text{yaratılan değer-ücret}}{\text{yaratılan değer}}$$

1 — Çalışma saatleri azaldıkça,
2 — Ücret azaldıkça (Yani düşürüldükçe),
3 — Malların (yaratılan değerin) piyasa değe ri arttıkça.

Ondokuzuncu yüzyılda hem kapitalist ekonomik düzenin siyasal çerçevesi olan siyasi demokratik düzeni ve hem de sömürüyü, işçiyi zalim şartlar içinde çalıştırma şeklinde özetleyeceğimiz iş güvenliği (ya da güvensizliği) düzenini sürdürme olanağı vardı. Çalışma koşulları (iş günü uzatılarak iş gücünde çocuk ve kadınları çalıştırarak, uysal olmayanların işine son vererek) ağırlaştırılacak sömürme oranını artırma en başarılı, kolay yoldu. Denebilir ki, o işçiler sonradan oy vereceklerine göre nasıl bu sömürme mümkün olabiliyordu? Bunun karşılığı oy verme hakkı tanınanları incelemekle bulunur. Ondokuzuncu yüzyılda «genel oy» ilkesi lâfta kalmış bir kavramdı. Örneğin Amerika'da oy verebilmek için belli bir miktar vergi ödeme zorunluğu vardı.

Biz Amerika'da bulunurken (1966 da) bile her Amerika'lı oy hakkına sahip değildi. Yirminci yüzyıldan önce herkesin oy kullandığı ülke dünyada yoktu. Yani Batı ülkelerindeki siyasal demokrasi eski Yunan ve Roma uygarlıklarında olduğu gibi, iki çeşit topluluğu, iki ayrı insan grubu içinde barındırıyordu. Bu nedenle fakirler sesini, işçiler gücünü duyuramıyorlardı.

Sermaye işçi emeğini sömürerek palazlandıkça, ikinci sınıf, yani siyasal haklarını kullanamayan insanların adedi, sayısı, toplum nüfusu içindeki oranı azaldı. Çünkü bir kez işçiler siyasal savaş ve direnme yoluyla bunu egemen sınıfa dayattılar. Sonra da kapitalizmin egemen sınıfları oyları kendi dışlarındaki çevrelerde de kontrol olanağını buldular. Ama ne de olsa, işçinin çoğunluğunun oy verdiği bir düzende işçileri oniki, onaltı saat çalıştırmaya ya da kadın ve çocuk işçileri fabrikalarda işçi olarak kullanmaya imkân kalmamıştı. Ama gene de oy mekanizması dışında kalan ve mülkiyeti aşırı himaye temeline dayanan hukuk düzeninin ortaya koyduğu kuruluşlar kamu oyuna dayanan parlâmentonun ileriye dönük tasarruflarını kısıtladılar. Örneğin Birleşik Amerika Devletlerinde parlamentonun 1898 de koyduğu ve herkesin gelirine göre vergi ödemesini öngören bir vergi kanununun Anayasa Mahkemesince mülkiyet hakkına saldırı niteliğinde sayılarak iptal edildiğini görürüz. Daha sonraki ise gene Amerikan kongresinin (Parlamentodur. Temsilciler meclisi ve senato'dan meydana gelmiştir) getirdiği işçiye grev hakkını da ayni mahkeme iptal etmiştir.

Bu tutucu kuruluşlara karşın işçiyi sömürme gene de zor hale gelmiştir. Bunun etkisiyle zaten tekelci hale gelmiş olan kapitalizm kurtuluş ya da ferahlamayı emperyalizm yani geri kalmış ülkeleri sömürmede görmüştür. Bu sömürme şekli, işçiye de kendi anayurdunda (ki buna metropol diyorlar) nisbi ferahlıklar sağlamıştır. Yirminci yüzyıl başında kapitalizm, emperyalizm cankurtaranına sarılmış durumdayken, her türlü ekonomik, sosyal hatta siyasal olayları emperyalizmin saik ve amaçları biçimlemiştir. İkinci Dünya savaşı ile ülkelerin az gelişmiş olanlarının dahi ulusal bir şekilde bağımsızlığa yönelmeleriyle ve hele siyasal bağımsızlık yanında ekonomik bağımsızlığı zorlamalariyle emperyalizm yasının iskeletleri çatırdamaya başladı. İşte o zaman kapitalizm yeni bir yola başvurdu: Enflâsyon.

Aslında enflasyonu haklı gösterecek teoriler savaştan çok önceleri John Maynard Keynes ile ortaya konulmuştu. Şimdi yapılan bu teorinin uygulamaya konulmasından başka bir şey değildi. Bir bu yapıldı bir de henüz yarı bağımlı ülkelerin elleri kolları kendi imzaladıkları belgelerle bağlandı. Bu ikinci noktayı sonraya bırakarak, şimdi yine enflasyonu ele alalım. Enflasyon kapitalistlere ne sağlar? Bunu iyice anlamak için yukarıdaki formüle dönelim. Sömürü oranının yani bunun sonucu olan «kâr»ın artması için yapılan mal ile işçiye ödenen para arasındaki farkın büyümesi gerekir. Bu büyüme içinde, satılan mal değerinin büyütülmesi gerekli. Bu büyüme de o şekilde olmalı ki, hem alıcı kendisi talip olsun ve hem de herkesin geliri artmış görünsün. Bu işçiye ödenen para o günkü piyasa koşullarına göre belirlenir. Onun yaptığı mal ise belki bir ay, belki bir yıl sonra satılır. Eski piyasa maliyetleri ile yapılan-maledilen mal-yeni ve daha yüksek fiatla satılınca, (D-d) yani o malın piyasa fiatı ile işçiye ödenen değer, daha doğrusu işçinin o malı imal ederken yarattığı değerle aldığı ücret arasındaki fark da kendiliğinden büyümüş olur. Tabiatiyle bu da kârları artırır. Kaldı ki, durum sadece böyle basit şekille de açıklanamaz. Fiatlar gün be gün değişir, işçi ücretleri ise yıllık hatta iki yıllık toplu sözleşmelerle belirlenir. Yani işçi toplu sözleşme tarihinden bir yıl sonra fiatlar yüzde 10 artmışsa, aslında %10 oranında daha fazla bir mal yaratıyor ve ayni parayı alıyor demektir. Bu fiat artışının meydana getirdiği sömürü az şey değildir. Yıldan yıla da büyür. 2 yıl sonra hayat pahalılığı (daha doğru deyimle geçinme maliyeti) yüzde 20 artsa ve bu artışı sendika işverenden alsa bile, hatta ondan sonra fiatlar hiç artmasa yine işveren kârlıdır. Birinci yıl yüzde on ve ikinci yıl %20 oranında işçinin emeğinden kazanmıştır. Kaldı ki her zaman böyle olmaz, işçi geçmiş 2 yılın fiat artışlarını toplu sözleşmede geri alsa bile, gelecekteki fiat artışları yine kapitalistin kârına olur. Kaldı ki ekseri bunları alamaz.

Aslında yirminci yüzyılın oyunu enflasyondur. Hem de iş çevreleri, kapitalistler enflasyonu kötüleyerek enflasyon yaparlar. Bu konuya gelecek yazımızda da değineceğiz.

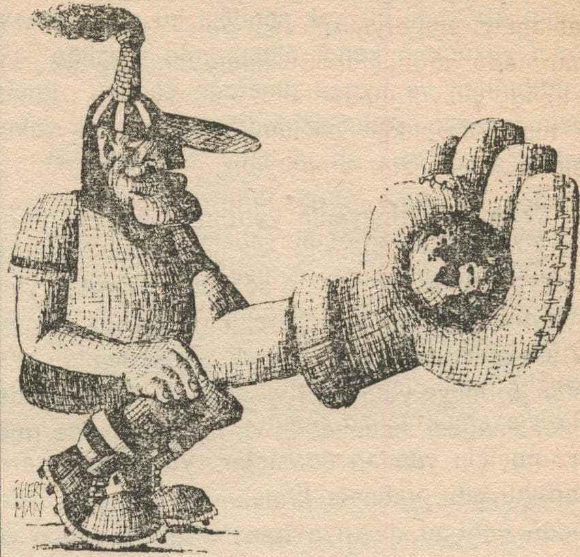
DİSK Yayınları No: 11

Ereğli Grevi'nin İçyüzü

(Yakında çıkıyor)

Ortak bir tehlike: çok uluslu firmalar

Sina PAMUKÇU

Bundan önceki yazıların özeti : Çok - uluslu firmaların tanımını yaptıktan sonra bunların nitelik ve önemini ele alarak, büyüklükleri ve gelişmeleri ile bölge ve işkollarına göre yoğunlaşmalarını açıklamıştık. Bu yazımızda, çok - uluslu firmaların ulusal ekonomiler ve uluslararası ticarette oynadıkları rolü göreceğiz.

B. ÇOK-ULUSLU FİRMALAR, ULUSAL EKONOMİLER VE ULUSLARARASI TİCARET

Son yirmi beş yıl içinde uluslararası ticaret son derece artmış ve bu artış çok-uluslu firmalar açısından şimdiye dek görülmemiş olanaklar sağlamıştır.

1. Sermaye hareketleri

Kuramsal açıdan, sermaye akımı yeterli kaynakları olan ülkelerden yetersiz kaynak sahibi ülkelere yapılan sermaye yatırımını içerir. Halen bazı gelişmekte olan ülkelere yapılan yardımlarla, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra ABD tarafından Avrupa'ya yapılan yatırımlar bu biçimde açıklanabilir. Ancak, halen ABD - Avrupa arasında görülen yatırım biçimlerini bu kuramla bağdaştırma olanağı pek yoktur. Bir kez, gerek ABD'nin gerekse Avrupa'nın ellerinde yeterli kaynakları bulunmakta, sonra da, ABD - Avrupa arasındaki yatırımlar tek yönlü olmayıp, ABD'nin Avrupa'ya olan yatırımları hızla arttığı gibi Avrupa'dan da ABD'ye büyük yatırım akımı olduğu görülmektedir. Öyle ise, gelişmiş ülkeler arasındaki büyük sermaye hareketlerini sermaye kıtlığı nedeninin dışında kalan nedenlerde aramak gerekir.

Sermaye ihraç eden ülke ekonomisinde bu gibi dışa dönük sermaye akımlarının etkilerini saptamak kolay değildir. Böyle bir sermaye ihracı olmasaydı, sonuç ne olabilirdi? O zaman dış ülkelere başka bir ülke mi yatırım yapardı? Yoksa sermayesi içerde kalan ülkeden bu ülkeye mal mı

ihraç edilirdi? Yoksa dış ülkenin yerli firmaları mı bu ihtiyacı karşılardı? Fakat şu bir gerçektir ki, bugün ABDdeki bir çok sendika bu gibi sermaye ihracı yüzünden kendi ülkelerinde işsizliğe yol açıldığından ve ayrıca dışardan yapılan ithalat yüzünden aynı sonucun doğduğundan çok yakınmaktadırlar.

Gelelim sermayenin yatırıldığı ülkenin durumuna. Bu gibi ülkelerde çok-uluslu firmalarla işbirliği yapanlar ve onların sözcüleri sermaye yatırımlarının ülkeleri için gerekli ve yararlı olduğunu savunuyorsalar da, gerçek böyle değildir. Yabancı sermaye yatırımları yapılan bir ülkenin ödemeler dengesi, hammadde ve mamul madde (motor, vb) için yapılan ödemeler yüzünden zarar gördüğü gibi, yabancı firmalar içeriye getirdiklerinden çoğunu dışarıya transfer ettiklerinden bu da olumsuz etki yapmaktadır. Sonra, bu yüzden bu gibi ülkeler bir türlü gerçek sanayileşme sürecine girememekte ve montaj sanayi ile sınırlı kalmaktadırlar. Gerçekten de, bu durumda, dışa bağımlı kapitalist üretim ilişkilerinin doğal sonucu olarak, uluslararası sermayenin (çok-uluslu firmaların) içerde üretilmesine izin verdiği tüketim mallarının üretiminden öteye geçilememektedir.

Bundan kısa bir süre önce, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi tarafından Eskişehir'de sanayiciler için düzenlenen bir seminerde Etüd Merkezi'nin uzmanı Bay Aydın Kösemen, sanayi ürünleri ihracının temel sorunları konulu bir tebliğ vermişti. Bay Kösemen bu tebliğinde, haklı olarak, Türk sanayiini dışa bağımlı, iç piyasaya dönük ve montajcı olarak nitelemiştir. Ayrıca da, yine haklı olarak, yabancı sermayenin (yani çok-uluslu firmaların) bugüne kadar Türkiye'nin sanayileşmesine ciddi hiç bir katkıda bulunmadığını, teknoloji ithalâtının Türkiye'yi modası geçmiş tekniklerin uygulandığı bir ülke haline getirdiğini de belirtmiştir.

Bugün gelişmekte olan ülkelere yapılan sermaye yatırımının yanısıra bir de üretken (prodüktif) faktörlerin uluslararası hareketi de vardır ki, bunun başında teknoloji transferi gelmektedir.

2. TEKNOLOJİ TRANSFERİ

Teknoloji transferinin tek değilse bile baş taşıyıcısı çok-uluslu firmalardır. Çok-uluslu firmanın genel merkezinin bulunduğu ülkeden yatırım yaptığı ülkelere doğru yönetim bilgisi (know-how), üretim teknikleri, yeni ürün ve süreçler ve lisans hakları biçimlerinde yapılan transfere teknoloji transferi diyoruz. Böyle bir teknoloji transferinin teknolojinin götürüldüğü ülkenin teknolojik becerilerini arttırdığı ve teknolojik ilerlemeye yol açtığı genellikle öne sürülürse de, bunun böyle olmadığını biraz aşağıda Türkiye'den örnekler vererek açıklayacağız.

Bilimsel ve akıllı bir biçimde olmayan ve rastgele, hızlı bir transfer, sanayileşmiş ülkelerde yöresel üreticiler için zararlı olduğu gibi, gelişmekte olan ülkelerde de bu gibi zararlı etkilere ek olarak küçük sanayinin ve zanaatkârların yerini kitle üretimi yapan tekniklerin aldığı da görülür.

Çok-uluslu firmanın burada bir kârı da, araştırma ve geliştirme giderlerinin daha geniş çaptaki işlemlere yedirilmesi ve bunun sonucunda da pazar ve kazanç bakımından daha iyi duruma geçilmesidir. Teknoloji transferinin, çok-uluslu firmanın kendi ülkesine de zararı vardır. Bir ülkenin ileri teknolojisi kullanılmak üzere dış ülkelerde ne kadar çabuk uyarlanırsa, o ülke uluslararası piyasadaki rekabetçi durumunu o kadar hızla yitirir. Çok-uluslu firmalar bu süreci hızlandırmaktadırlar.

Millî Prodüktivite Merkezi'nin Avrupa Prodüktivite Merkezleri Birliği (EMPC) ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) nun işbirliği ile düzenlediği uluslararası «Gelişmekte Olan Ülkelere Teknoloji Transferi» konulu seminer 18 Eylül 1973 günü Ankara'da yapılmıştı.

Milli Prodüktivite Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı Suphi Aydıner yaptığı konuşmada bu konuda şöyle demiştir:

«Bugün endüstrimiz küçük veya optimalin altındaki işletmelerden oluşmaktadır. Üretim teknolojisi geridir. Bu yüzden maliyetler yüksek ve ürün kalitesi düşüktür. Verimlilik artışı yeteri kadar hızlı değildir. Kurulu endüstri genellikle tüketim malı üreten birimlerden oluşmaktadır. Ara malı ve yatırım malı üretimi gereken ağırlığı kazanamamıştır. Bu durumda dünya piyasalarında rekabet olanaklarının arttırılması, bütün kesimlerde yüksek verimliliğin sağlanması için dünyadaki teknolojik gelişmelerin yakından izlenmesi, teknoloji seçimi ve transferinde Türkiye koşullarının gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca dışardan getirilen teknolojilerin en etkin biçimde kullanılması yanında ülke içinde teknoloji üretimini gerçekleştirecek girişimlere gerek

vardır. Teknoloji transferine ve ülke içi teknoloji üretimine ilişkin yapılacak çalışmalar ve alınacak tedbirler yönünden araştırma - geliştirme gayretlerine daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ve özellikle sosyal ve ekonomik gelişimi hızlandırmak için teknoloji transferi konusunda yeni bir takım metodların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında, adı geçen ülkelerin teknoloji transferinde pek avantajlı olmadıkları, endüstrileşmiş memleketlerin ise kuvvetli teknik durumları dolayısıyla «know-how», lisans ve «royalty» hakları şeklinde olan şartların tespitinde daima avantajlı oldukları gerçeği tespit edilir.

Bu dengesizliği ortadan kaldırmanın tek yolu kanımızca, araştırma ve geliştirme çabalarına önem vermek, ithal edilmiş olsa dahi teknolojiyi assimile etmek, eleştirmektir.»

Aynı seminerde konuşan, Doç. Dr. Turgut Cengiz Bayraktar ise, «Madencilik Endüstrisi'nde Teknoloji Transferi» konulu bildirisi ile ilgili olarak şöyle demiştir:

«Teknoloji transferinde en önemli rolü transferi yapacak ülke ya da kuruluş ile yurdumuz arasındaki ilişkiler oynar. Eğer bir pazar olarak düşünülüyorsak ya da dünya piyasasında rekabetimiz söz konusuysa, teknoloji transferinde güçlük ve imkânsızlıklar doğmaktadır.» Daha sonra Bayraktar, bu durumun özellikle bor gibi dünya çapındaki büyük kuruluşların tekelinde bulunan bazı madenlerde daha da belirgin olduğunu belirtmiştir.

Bu açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, çok-uluslu firmalar gelişmekte olan ülkelere bir pazar gibi baktıklarından teknoloji transferi bu gibi ülkeler için zararlı sonuçlar vermektedir.

DİSK'E BAĞLI SENDİKALAR

BARSAK - İŞ		KERAMİK - İŞ	Tel : 27 84 02
BASIN - İŞ	Tel : 27 67 37	KİMYA - İŞ	Tel : 27 70 42
DEVRİMCİ YAPI İŞÇİLERİ		MADEN - İŞ	Tel : 47 33 98
SENDİKASI	Tel : 21 28 95	LASTİK - İŞ	Tel : 23 64 87
GIDA - İŞ	Tel : 21 30 47	TURİZM - İŞ	Tel : 49 00 90
HÜRCAM - İŞ	Tel : 27 84 02	TÜMKA - İŞ	Tel : 21 28 95

DİSK BAĞIŞLARINIZI KABUL EDİYOR

DİSK Dergisi ilk sayısında da belirtildiği gibi, parasız olarak dağıtılmaktadır. Bundan sonraki sayıları da parasız olarak dağıtılacaktır. Böyle bir dergiyi, en iyi bir şekilde hazırlayıp sizlere sunabilmek şüphesiz ki hayli malî külfeti gerektirmektedir. Ancak, işçilere ve işçilerden yana olanlara ücretsiz olarak ulaşmasını istediğimiz dergimizi izleyen yurt içindeki ve dışındaki bir kısım okurlarımız bu çalışmalarımıza maddî katkıda bulunmak istediklerini ısrarla belirtmişlerdir. Hatta bazı okurlarımız Almanyadan posta havalesiyle para göndermişlerdir. Bu arzuyu göz önünde tutan Dergi yöneticileri isteyenlerin DİSK'e bağışta bulunabileceklerini açıklamayı gerekli görmüşlerdir. Bu bakımdan :

DİSK Dergisi ücretsiz olarak dağıtılmasına rağmen, ona katkıda bulunmak isteyen yurt içindeki ve dışındaki okuyucularımız dilerlerse DİSK adına bağışta bulunabilir ve bağışlarını posta havalesiyle gönderebilirler. DİSK'e bağışta bulunmak isteyen okuyucularımız, bu yardımlarını posta havalesiyle,

DİSK
Barbaros Bulvarı
Uluğ Han 64/4
Beşiktaş/İSTANBUL

adresine gönderebilirler. Dergimize bağışta bulunan ve bulunmak isteyen okuyucularımıza şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımızla
DİSK DERGİSİ

SUNUŞ

YENİ YILA DAHA GÜÇLÜ OLARAK GİRİYORUZ

(Baştarafı 3'üncü Sayfada)

Çok uluslu şirketler dünyaya meydan okuyor.

Almanyadaki işçilere sahip çıkalım.

İşçi sınıfı açısından ünlü «Teşvik tedbirleri» az sayıda kapitalisti zengin etmeye yarar.

Ereğli grevinin içyüzü ve ortaya çıkardığı gerçekler.

İşsizlik artıyor, tedbirler alınmalı.

Ve DİSK Genel Başkanının Son Havadis gazetesinde yer yer tahrif edilen mülakatının tam metnini vererek Genel Başkanımız Kemal Türkler'in çeşitli işçi sorunlarıyla ilgili görüşlerini doğru şekilde kamuoyuna sunduk.

Gelecek sayılarımızda genç araştırmacılardan Faruk Türkoğlu'nun, beslenme uzmanı Osman Nuri Koçtürk'ün ve daha başka bilim adamı, ekonomist, sosyoloğ, araştırmacı değerlerin yazıları ve bizden çizgilerini esirgemeyen değerli karikatürcülerin eserlerini sunmağa devam edeceğiz.

Saygılarımızla..

DİSK DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

1974
KUTLU
OLSUN